

Pārskats

“Bērnu un pusaudžu veselība Latvijā”

Informatīvs kopsavilkums par 7-15 gadus vecu bērnu un pusaudžu veselību

Pamatskolas vecuma bērni (7-15 g.v.) veido 10% no visas Latvijas populācijas un 53% no bērnu populācijas. Šajā vecumposmā notiek strauja fiziskā, emocionālā un intelektuālā izaugsme, veidojas pamatvērtības un nostiprinās paradumi, bet gūtās traumas, atkarības vai hroniskas saslimšanas var atstāt ietekmi uz turpmāko dzīvi.

Būtisku daļu dzīves bērni un pusaudži pavada skolā, kas ir ne tikai mācību vieta, bet arī vide, kur notiek intensīva saskarsme ar vienaudžiem. Šī mijiedarbība veicina socializāciju, palīdz attīstīt komunikācijas prasmes, veicina empātiju, kā arī sniedz iespējas piedalīties dažādās sabiedriskajās aktivitātēs. Ne mazāk svarīga ir bērnu un pusaudžu emocionālā un garīgā labbūtība, jo tā būtiski ietekmē viņu spēju veiksmīgi attīstīties, pieņemt atbildīgus lēmumus un pilnvērtīgi iekļauties sabiedrībā. Apzinoties šīs vecumgrupas īpašās vajadzības un īpatnības, ir iespējams veidot piemērotāku vidi un atbilstošāku veselības aprūpi, tā uzlabojot bērnu dzīves kvalitāti un ietekmējot sabiedrības veselību kopumā.

Situācijas atspoguļošanai apkopoti rādītāji par laika periodu no 2015. līdz 2023. gadam, tomēr gadījumos, kad dati par atsevišķiem gadiem nav pieejami, atspoguļoti pēdējie pieejamie dati. Tāpat atsevišķos gadījumos datu specifikas dēļ atspoguļotas tikai atsevišķas vecuma grupas, piemēram, 11, 13 un 15 gadus veci bērni. Dati, kas iegūti pētījumos, atkarībā no aptauju regularitātes, pieejami par situāciju vienu reizi divos, četros vai piecos gados.

Pārskatā atspoguļotajā laika periodā ietilpst Covid-19 pandēmijas periods – 2020. un 2021. gads, būtiski ietekmējot gan iedzīvotāju veselību un paradumus raksturojošos rādītājus, gan arī veselības aprūpes rādītājus. Jāņem vērā, ka šajā periodā pieauga ar pandēmiju saistīto veselības aprūpes pakalpojumu, t. sk. laboratoriju, izmantošana, turpretī samazinājās veselības aprūpes pakalpojumu izmantošana slimību vai traumu dēļ.

Savukārt turpmāko pāris gadu datu tendences norāda uz situācijas pakāpenisku normalizēšanos, tomēr arī vērš uzmanību uz iespējamām paliekošām izmaiņām atsevišķos aspektos.

Pārskatā iekļauti šādi rādītāji:

- [Demogrāfija](#)
- [Ambulatorā aprūpe un vakcinācija](#)
- [Stacionārā palīdzība](#)
- [Neatliekamā medicīniskā palīdzība](#)
- [Invaliditāte](#)
- [Bērnu veselība un veselības paradumi](#)
- [Mirstība un nāves cēloņi](#)

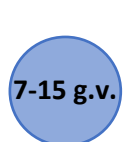
Pārskata sagatavošanai izmantoti Centrālās statistikas pārvaldes, Slimību profilakses un kontroles centra, Nacionālā veselības dienesta, Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta, Veselības un darbības ekspertīzes ārstu valsts komisijas dati, tajā skaitā arī pētījumu dati par 7-15 gadus vecu bērnu veselību no 2015.-2023. gadam. Datu trūkuma dēļ atsevišķi rādītāji iekļauj datus par īsāku laika periodu vai datus par atsevišķām vecumgrupām.

Demogrāfija, 7-15 gadus vecu bērnu kopa

Datu avots:

Centrālā statistikas pārvalde

2023. gads:

10% no kopējā iedzīvotāju skaita.

No 2008. līdz 2016. gadam dzimušie bērni.

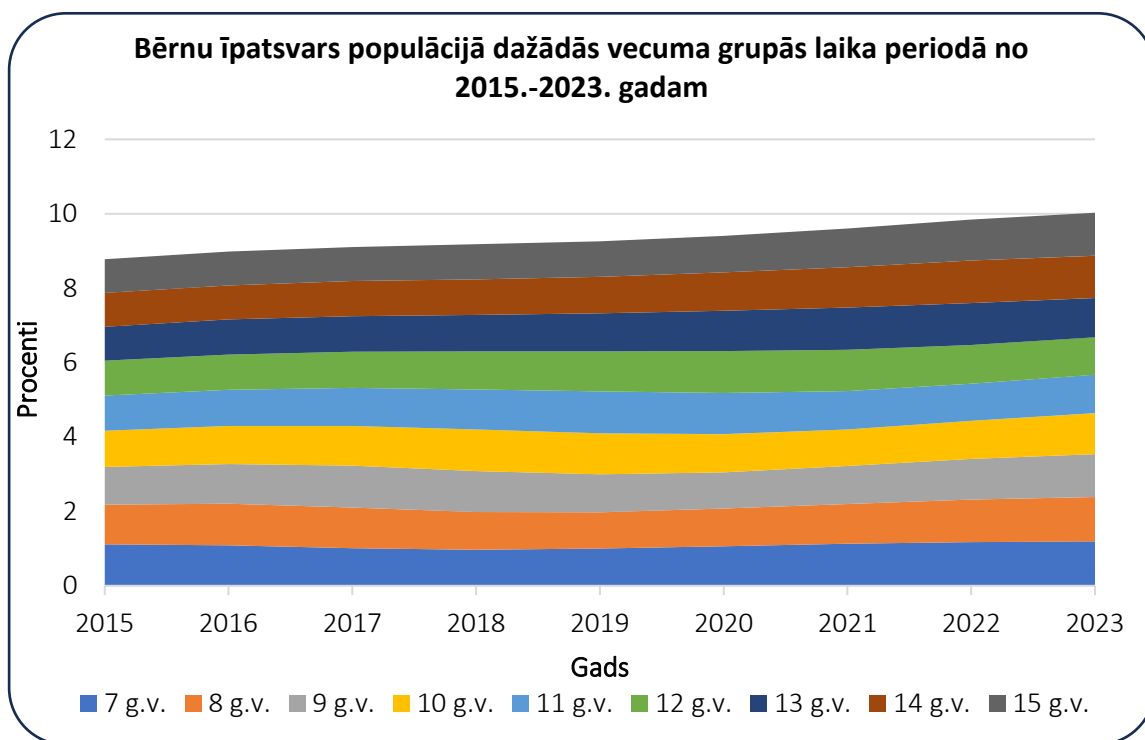
Kopā 188 tūkstoši, no tiem 51,5% zēnu, 48,5% meiteņu.

Dinamika no 2015. līdz 2023. gadam:

Pieaudzis šīs kopas bērnu skaits šai vecumgrupā – no 174 tūkstošiem līdz 188 tūkstošiem.

Pieaudzis šīs vecumgrupas bērnu īpatsvars no kopējā iedzīvotāju skaita – no 8,8% līdz 10,0%

Pieaudzis zēnu īpatsvars – no 51,2% līdz 51,5%.

Bērnu un pusaudžu veselību raksturojošie rādītāji

Rādītāja nosaukums	Vecumgrupa, gadi	Gads	Rādītāja vērtība
Valsts apmaksāto ambulatorās aprūpes epizožu (VAAAE) skaits gadā	7-15	2022	2,16 miljoni
VAAAE skaits uz 1 bērnu	7-15	2022	3,4
VAAAE īpatsvars pie ģimenes ārstiem no visām VAAAE	7-15	2022	62%
Bērnu īpatsvars, kuriem ir veiktas profilaktiskās apskates	7-15	2022	60%
Stacionāros ārstēto pacientu skaits	7-15	2022	11,2 tūkstoši
Vidējais ārstēšanās ilgums stacionārā, dienas	7-15	2022	5,4 dienas
NMPD* realizēto izsaukumu skaits pie bērniem	7-15	2022	13,0 tūkstoši
Bērnu skaits ar invaliditāti	7-15	2023	5,5 tūkstoši
Pastāvīgo zobu KPE indekss** uz 1 bērnu	12	2023	2,2
Bērnu īpatsvars ar karioziem zobiem	12	2023	60%
Bērnu īpatsvars, kuri vismaz reizi dienā ēd dārzeņus	11, 13, 15	2022	26%
Bērnu īpatsvars, kuri katru dienu ēd saldumus	11, 13, 15	2022	24%
Bērnu īpatsvars ar lieko ķermeņa masu (KMI virs 25)	11, 13, 15	2022	23%
Vidējais dienu skaits nedēļā, kurās bērni bijuši fiziski aktīvi vismaz 60 minūtes	11, 13, 15	2022	4 dienas
Bērnu īpatsvars, kuri vismaz reizi nedēļā smēķē	15	2022	16%
Bērnu īpatsvars, kuri vismaz vienu dienu pēdējā mēneša laikā lietojuši e-cigaretes	15	2022	28%
Bērnu īpatsvars, kuri lietojuši alkoholu pēdējās nedēļas laikā	15-16	2019	25%
Bērnu īpatsvars, kuri kaut reizi dzīvē ir pamēģinājuši kādu no narkotikām	15-16	2019	27%
Pirmreizēji reģistrēto bērnu skaits ar alkohola akūtu intoksikāciju un kaitējoši pārmērīgu lietošanu	7-15	2022	34
Gada laikā ārstēto bērnu skaits ar alkohola akūtu intoksikāciju un kaitējoši pārmērīgu lietošanu	7-15	2022	48
Pirmreizēji reģistrēto bērnu skaits ar narkotisko, psihotropo un toksisko vielu akūtu intoksikāciju, kaitējoši pārmērīgu lietošanu	7-15	2022	34
Gada laikā ārstēto bērnu skaits ar narkotisko, psihotropo un toksisko vielu akūtu intoksikāciju, kaitējoši pārmērīgu lietošanu	7-15	2022	60
Mirušo bērnu skaits	7-15	2023	21
Mirstība, uz 100 000 iedzīvotāju	7-15	2023	11,6
No ārējiem nāves cēloņiem mirušo bērnu īpatsvars	7-15	2023	33%
No ļaundabīgajiem audzējiem mirušo bērnu īpatsvars	7-15	2023	24%

* Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienests

** Kariozo, plombēto un izrauto pastāvīgo zobu skaits

1. Ambulatorā aprūpe

Valsts apmaksāto ambulatorās aprūpes epizožu skaits pēc epizodes veida

Datu avots:

Veselības aprūpes monitorēšanas sistēma, Nacionālā veselības dienesta dati par valsts apmaksātajiem veselības aprūpes pakalpojumiem

7-15 g.v.

2022. gads:

2 miljoni valsts apmaksātu ambulatorās aprūpes epizožu gada laikā, jeb 3,4 epizodes, rēķinot uz vienu bērnu.

63% valsts apmaksāto ambulatoro aprūpes epizožu iemesls bijis palīgkabinētu apmeklējums¹.

8% valsts apmaksāto ambulatoro aprūpes epizožu iemesls bijušas profilaktiskās apskates, t. sk. vakcinācija.

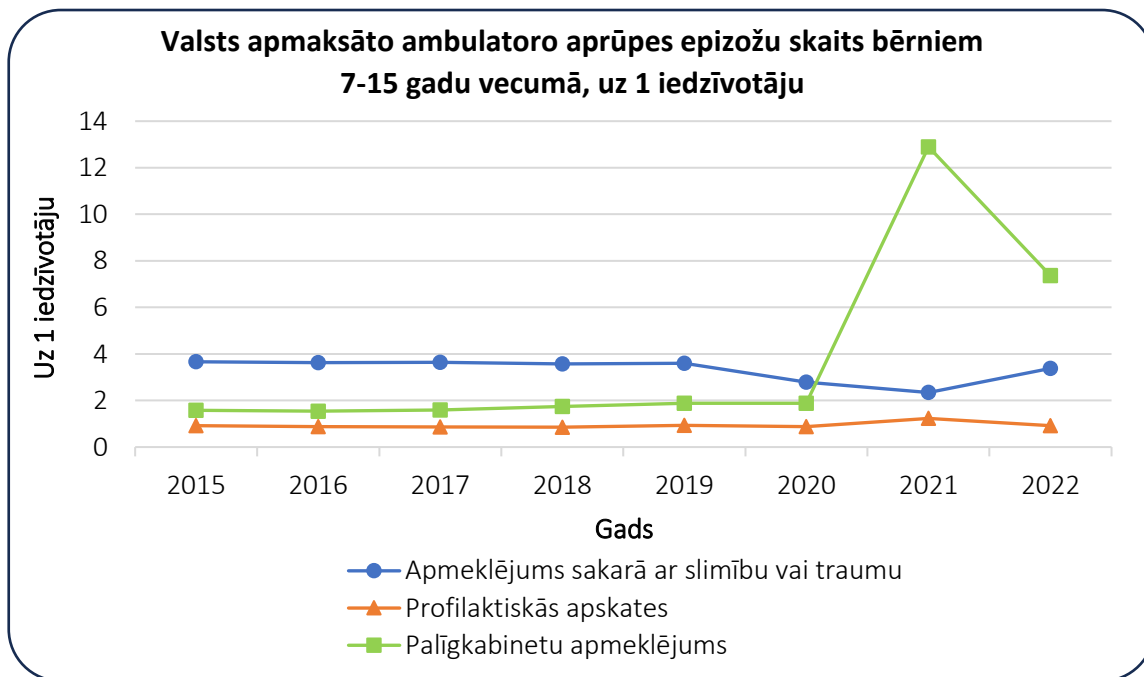
60% bērnu ir veiktas profilaktiskās apskates, t. sk. vakcinācija.

96% bērnu ir apmeklējuši palīgkabinetus.

Dinamika no 2015. līdz 2022. gadam:

2021. gadā ambulatorās aprūpes epizožu skaits gandrīz trīskāršojies; pieaugums skaidrojams ar palīgkabinētu epizožu skaita palielināšanos saistībā ar Covid-19 pandēmiju un pastiprinātu Covid-19 testēšanu.

Valsts apmaksāto ambulatoro aprūpes epizožu skaits sakarā ar slimību vai traumu, kā arī profilaktisko apskašu skaits nav būtiski mainījies, izņemot 2021. gadu.

¹ Laboratorijas, funkcionālās diagnostikas, radioloģijas u.c. kabineti

Valsts apmaksāto ambulatorās aprūpes epizožu skaits pēc ārsta specialitātes

Datu avots:

Veselības aprūpes monitorēšanas sistēma, Nacionālā veselības dienesta dati par valsts apmaksātajiem veselības aprūpes pakalpojumiem

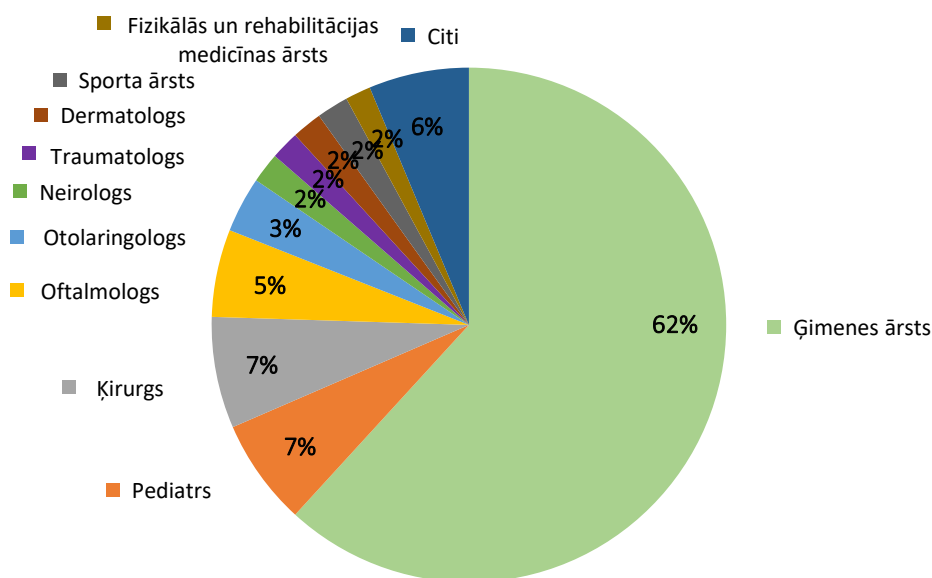
7-15 g.v.

2022. gads:

Vairāk nekā 520 tūkstoši valsts apmaksātu ambulatorās aprūpes epizožu pie primārās veselības aprūpes speciālistiem² un vairāk nekā 270 tūkstoši – pie sekundārās veselības aprūpes speciālistiem³ (attiecīgi 2/3 un 1/3).

62% ambulatorās aprūpes epizožu ir pie ģimenes ārstiem, 7% – pie pediatra, 7% – pie ķirurga, 5% – pie oftalmologa.

Valsts apmaksāto ambulatoro aprūpes epizožu īpatsvars procentos bērniem 7-15 gadu vecumā pēc ārsta specialitātes, 2022. gads

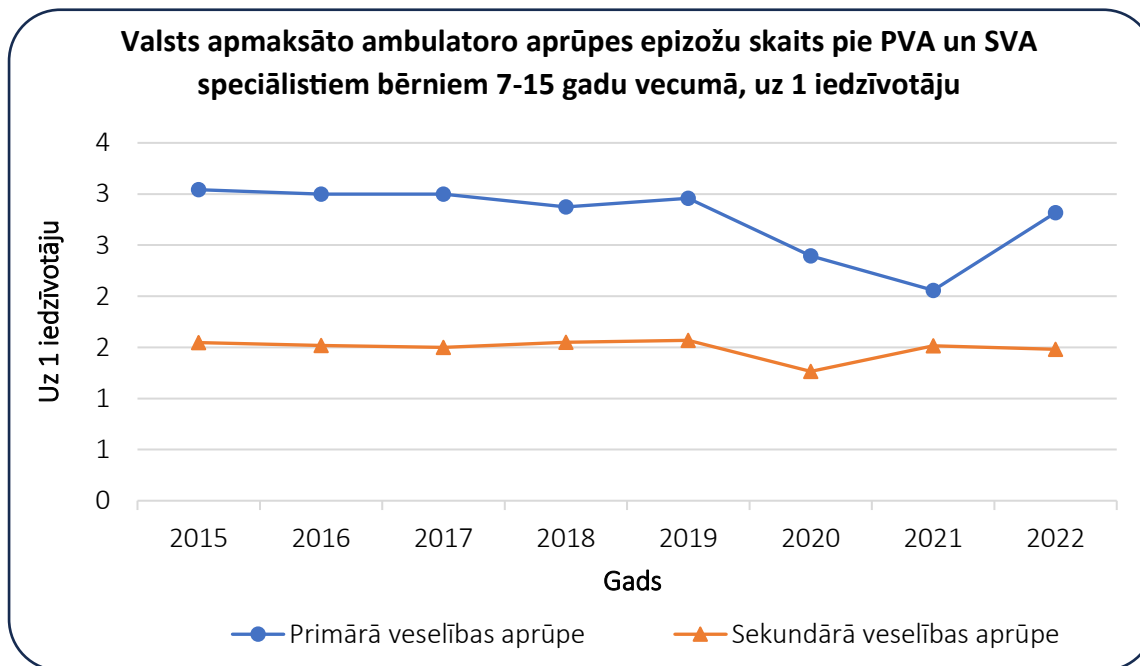

² Primārā veselības aprūpe – veselības aprūpes pakalpojumu kopums, ko primārās veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēji sniedz personai ambulatorajās ārstniecības iestādēs vai personas dzīvesvietā

³ Sekundārā veselības aprūpe – veselības aprūpes pakalpojumu kopums, ko personai sniedz kādā slimību profilā specializējusies ārstniecības persona un kas orientēta uz neatliekamu, akūtu vai plānveida veselības aprūpi

Dinamika no 2015. līdz 2022. gadam:

Valsts apmaksātu ambulatoro aprūpes epizožu skaits pie primārās veselības aprūpes speciālistiem, t. sk. ģimenes ārstiem, kā arī sekundārās veselības aprūpes speciālistiem nav būtiski mainījies, izņemot 2020. un 2021. gadu (Covid-19 pandēmija).

Valsts apmaksāto ambulatorās aprūpes epizožu skaits pēc diagnozes

Datu avots:

Veselības aprūpes monitorēšanas sistēma, Nacionālā veselības dienesta dati par valsts apmaksātajiem veselības aprūpes pakalpojumiem

7-15 g.v.

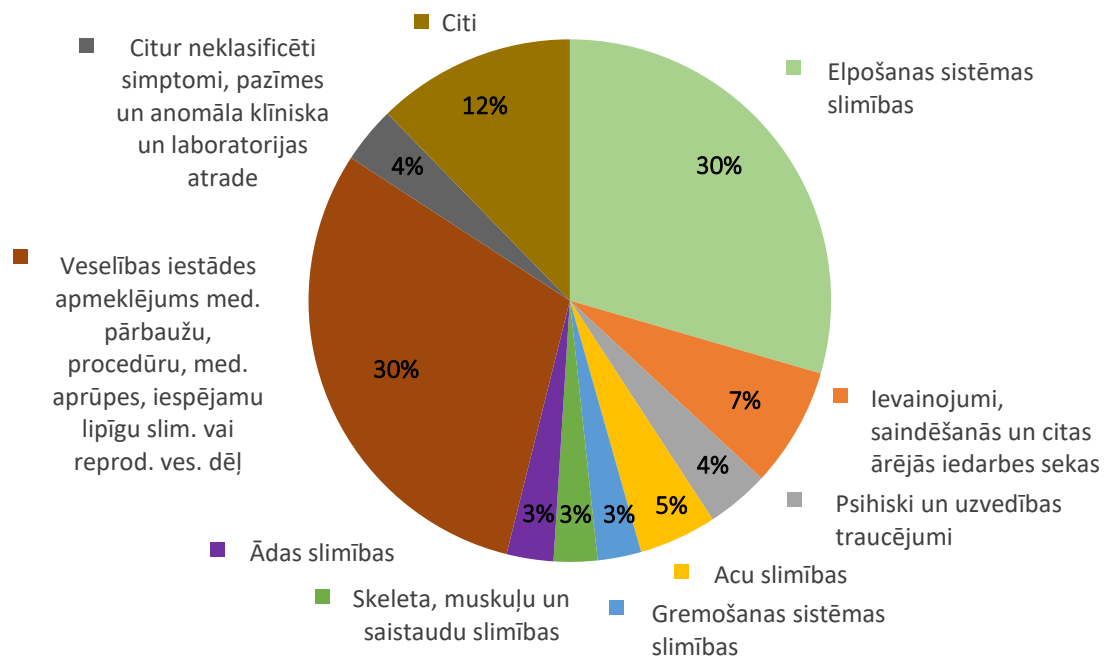
2022. gads:

30% valsts apmaksāto ambulatorās aprūpes epizožu iemesls bija pārbaudes, īpašu procedūru, medicīniskas aprūpes, iespējamu lipīgu slimību vai reproduktīvās veselības dēļ⁴; ģimenes ārstiem šādu epizožu īpatsvars ir nedaudz augstāks – 40%.

30% valsts apmaksāto ambulatorās aprūpes epizožu iemesls bija elpošanas sistēmas slimības, t.sk. akūtas augšējo elpceļu infekcijas, gripa un pneimoniya (ģimenes ārstiem – 39%).

7% valsts apmaksāto ambulatorās aprūpes epizožu iemesls bija dažādas traumas (ģimenes ārstiem – 2%).

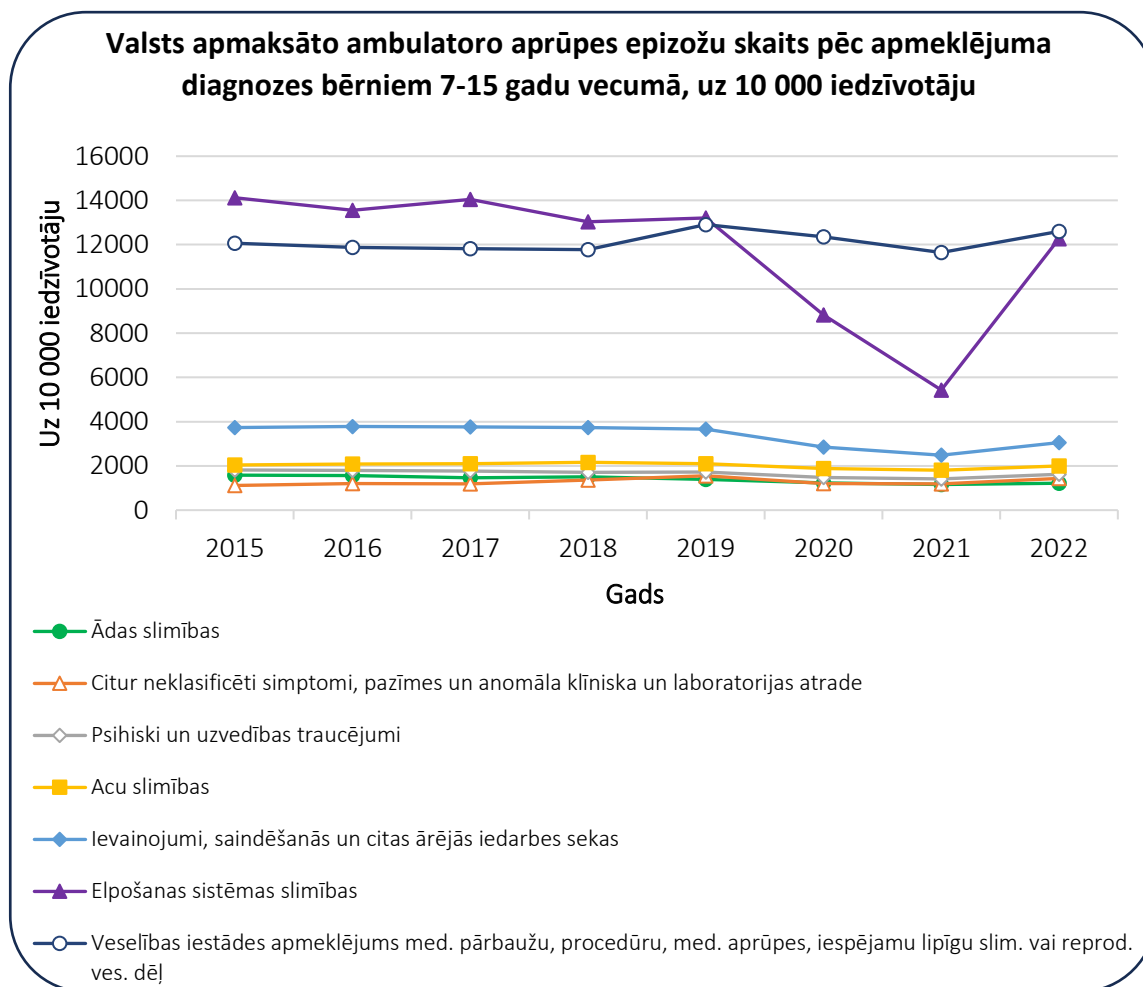
Valsts apmaksāto ambulatoro aprūpes epizožu īpatsvars procentos pēc apmeklējuma diagnozes bērniem 7-15 gadu vecumā, 2022. gads

⁴ SSK-10 kods Z00-Z99

Dinamika no 2015. līdz 2022. gadam:

Samazinājies valsts apmaksāto ambulatoro aprūpes epizožu skaits, kuros kā apmeklējuma epizodes iemesls norādīta konkrēta diagnoze, bet nedaudz pieaudzis skaits medicīnisko pārbaužu, procedūru, medicīniskās aprūpes, iespējamu lipīgu slimību vai reproduktīvās veselības dēļ⁵ un citur neklasificētu simptomu, pazīmju un anomālu klīnisko un laboratorijas atradņu dēļ⁶.

⁵ SSK-10 kods Z00-Z99

⁶ SSK-10 kods R00-R99

Valsts apmaksātā bērnu vakcinācija saskaņā ar vakcinācijas kalendāru

Datu avots:

SPKC, 26.09.2000. MK noteikumu Nr. 330 "Vakcinācijas noteikumi" 3. pielikums "Iedzīvotāju imunizācijas pārskata un vakcīnu pasūtījuma veidlapa"

7-15 g.v.

2023. gads:

7 gadus vecu bērnu imunizācijas līmenis pret difteriju, stinguma krampjiem, poliomiēlītu ir 93%, garo klepu – 92%, masalām, masaliņām, epidēmisko parotītu – 92%, vējbakām – 79%.

14 gadus vecu bērnu imunizācijas līmenis pret difteriju, stinguma krampjiem, poliomiēlītu ir 92%, garo klepu – 90%.

Savlaicīgi vakcinēto 7 gadus veco mērķa grupas bērnu īpatsvars pret difteriju, stinguma krampjiem, poliomiēlītu ir 85%, garo klepu – 84%, masalām, masaliņām, epidēmisko parotītu – 84%, vējbakām – 72%.

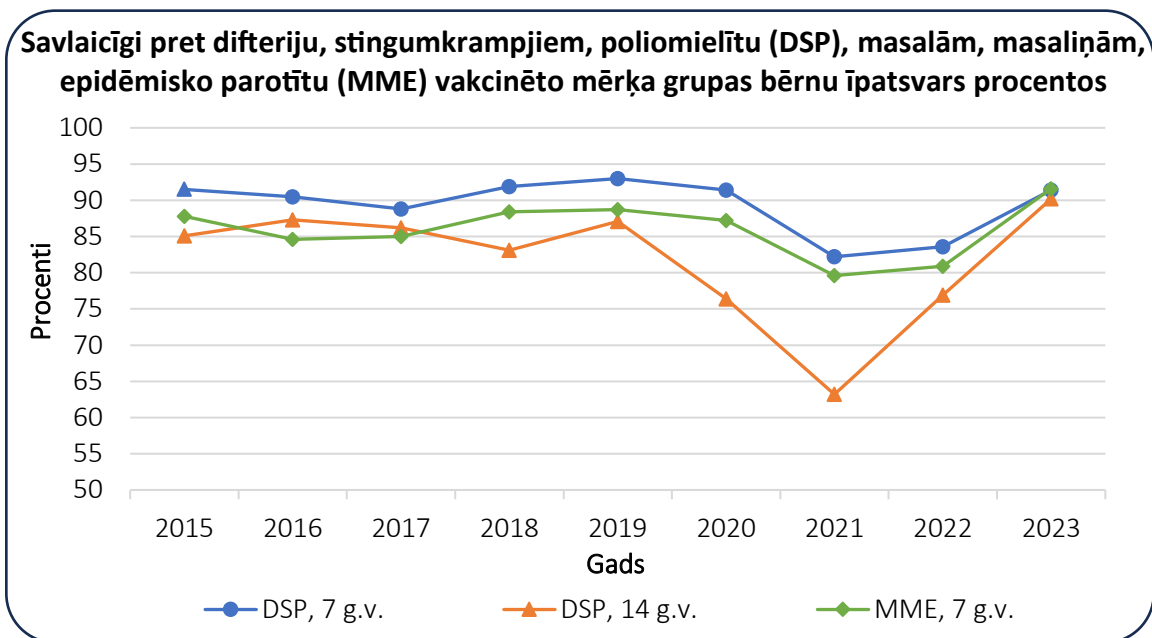
Pilnu cilvēka papilomas vīrusa vakcinācijas kursu savlaicīgi pabeigušo 12 gadus veco mērķa grupas meiteņu īpatsvars ir 46%, bet zēnu – 38%.

Savlaicīgi vakcinēto 14 gadus veco mērķa grupas bērnu īpatsvars pret difteriju, stinguma krampjiem, poliomiēlītu ir 83%, garo klepu – 82%.

Dinamika no 2015. līdz 2023. gadam:

2023. gadā savlaicīgi vakcinēto mērķa grupas bērnu īpatsvars ir pieaudzis un pārsniedz 2015. gada rādītājus.

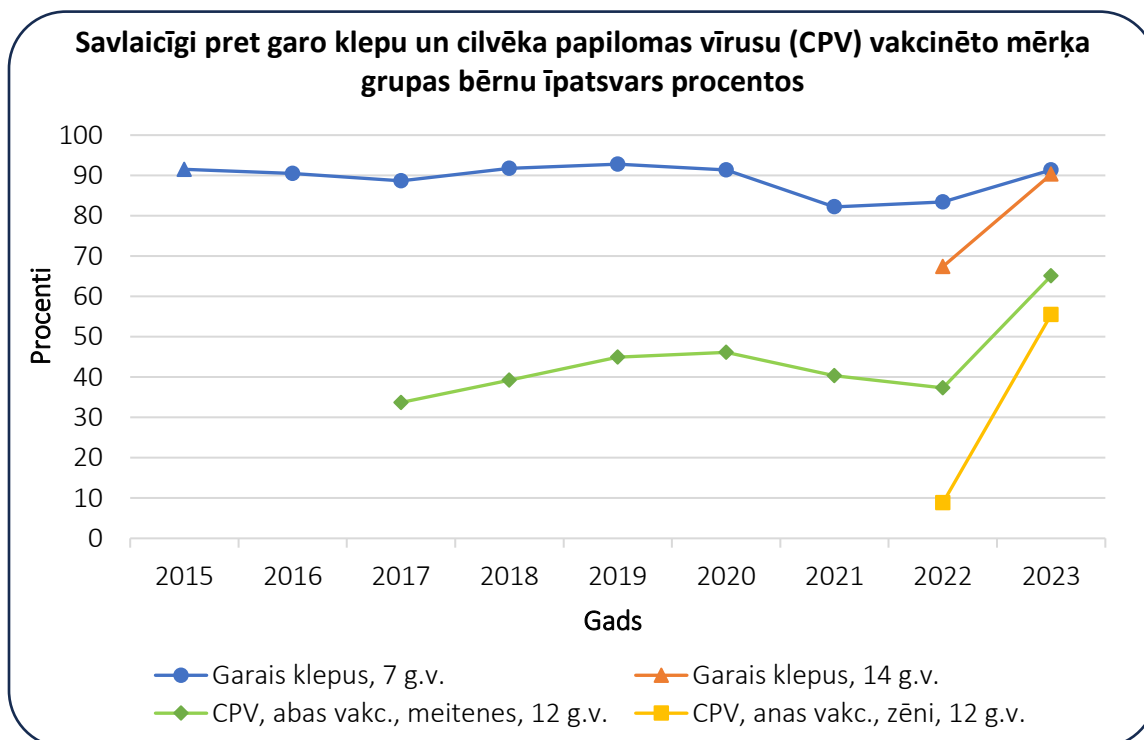
Covid-19 pandēmijas laikā strauji samazinājās vakcinācijas aktivitāte, līdz ar to 2021. gadā savlaicīgi vakcinēto mērķa grupas bērnu īpatsvars pret difteriju, stingumkrampjiem, poliomiēlītu samazinājās līdz 82% 7 gadus veciem bērniem, bet 14 gadus veciem bērniem – līdz 63%, bet pret masalām, masaliņām, epidēmisko parotītu 7 gadus veciem bērniem – 80%.

2022. gadā uzsākta vakcinācija pret garo klepu 14 gadus veciem bērniem un pret CPV 12 gadus veciem zēniem.

2023. gadā strauji pieaudzis savlaicīgi vakcinēto mērķa grupas bērnu īpatsvars pret garo klepu 14 gadus veciem bērniem – no 34% 2017. gadā līdz 65% 2023. gadā.

2023. gadā pieaudzis gan savlaicīgi vakcinēto mērķa grupas 12 gadus veco zēnu, gan meiteņu īpatsvars, kuri saņēmuši pilnu vakcinācijas kursu pret cilvēka papilomas vīrusu – zēniem līdz 56%, meitenēm – līdz 65%.

2. Stacionārā palīdzība

Datu avots:

Veselības aprūpes monitorēšanas sistēma, Nacionālā veselības dienesta dati par valsts apmaksātajiem veselības aprūpes pakalpojumiem

SPKC, "Pārskats par stacionāra darbību"

7-15 g.v.

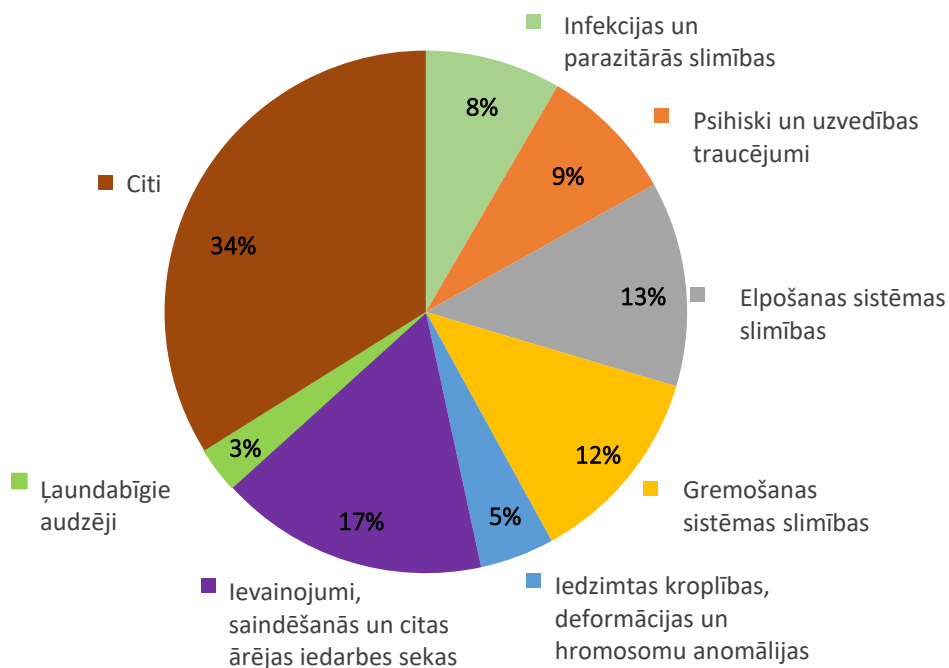
2022. gads:

11 tūkstoši ārstētu pacientu gada laikā.

17% stacionārā ārstēto bērnu stacionēšanas iemesls bija ievainojumi, saindēšanās un citas ārējas iedarbes sekas, 13% – elpošanas sistēmas slimības, 12% – gremošanas sistēmas slimības.

Vidējais ārstēšanās ilgums stacionārā ir 5,4 dienas.

Stacionārā ārstēto pacientu (7-15 g. v.) īpatsvars procentos pēc diagnozes, 2022. gads

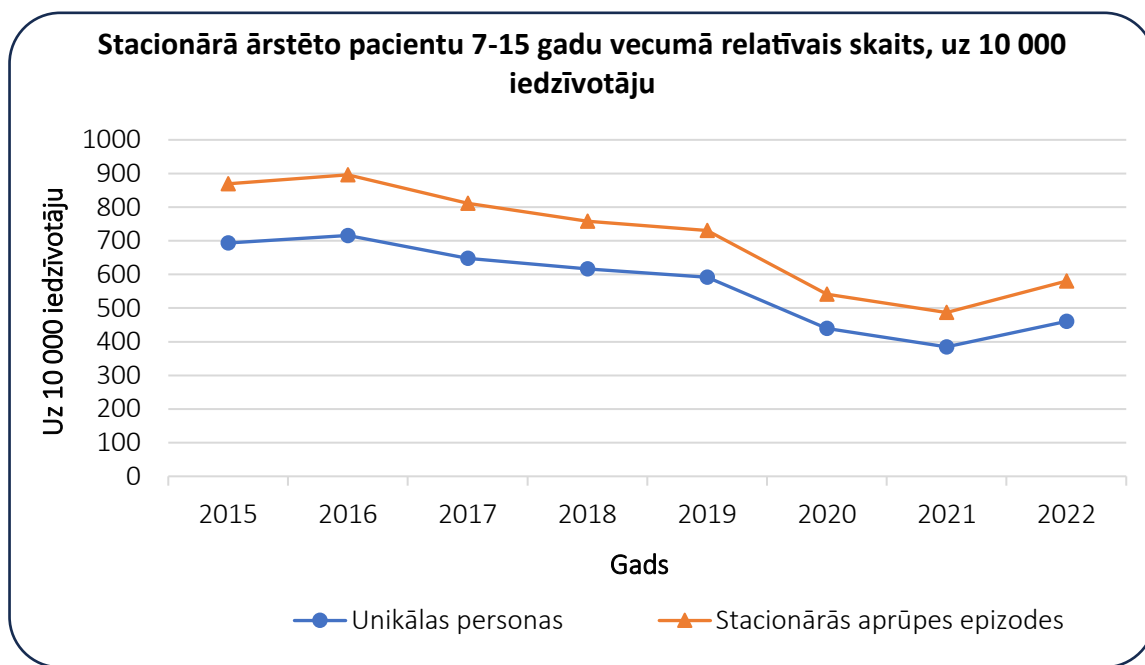

No 2020. līdz 2022. gadam⁷:

Par 70% pieaudzis stacionārā ārstēto pacientu skaits infekcijas un parazitāro slimību dēļ (no 31 līdz 51 gad. uz 10 000 iedz.), par 43% – ļaundabīgo audzēju dēļ (no 12 līdz 17 gad. uz 10 000 iedz.).

Samazinājies vidējais ārstēšanās ilgums stacionārā – no 6,2 dienām uz 5,4 dienām.

Vidējais ārstēšanās ilgums stacionārā samazinājies visās diagnožu grupās, izņemot psihisku un uzvedības traucējumu dēļ.

Dinamika no 2015. līdz 2022. gadam:

Par 33% samazinājies stacionārās aprūpes epizožu skaits, ar straujāku samazinājumu Covid-19 pandēmijas sākumā.

⁷ Dati par attiecīgo vecumgrupu ir pieejami no 2020. gada.

3. Neatliekamā medicīniskā palīdzība

Datu avots:

Veselības aprūpes monitorēšanas sistēma, Nacionālā veselības dienesta dati par valsts apmaksātajiem veselības aprūpes pakalpojumiem

7-15 g.v.

2022. gads:

13 tūkstoši neatliekamās medicīniskās palīdzības izsaukumu gadā pie 11 tūkstošiem bērnu.

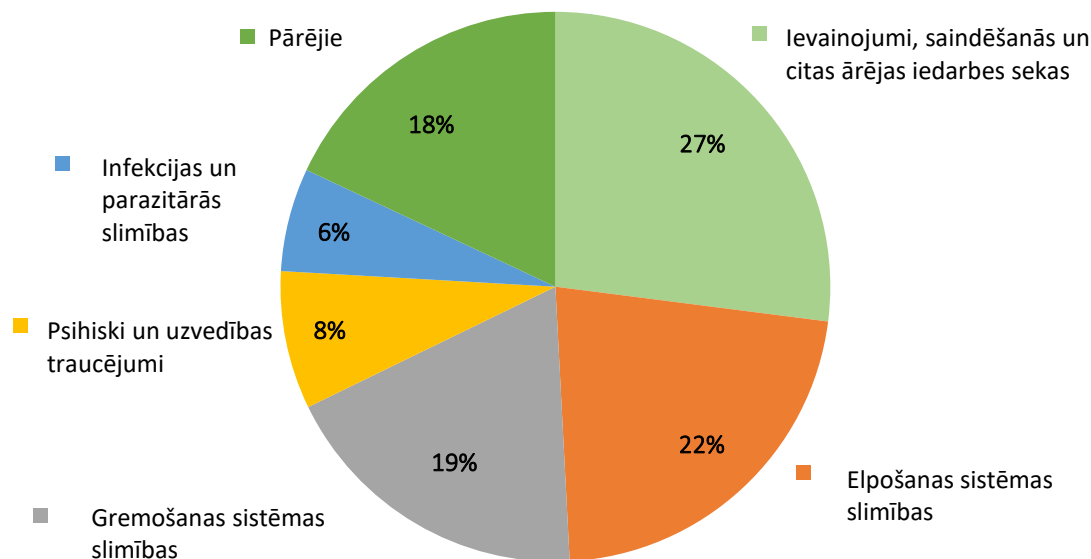
68% izsaukumi ir bijuši uz dzīvesvietu, 13% - uz sabiedrisku vietu (izglītības iestāde, veikals u.c.), 10% - uz ielas.

59% gadījumu pēc realizēta NMPD izsaukuma pacients tika nogādāts ārstniecības iestādē, 24% gadījumu – palika izsaukuma vietā, 10% gadījumos – piederīgie atteicās no nogādāšanas ārstniecības iestādē.

55% bērnu tika nogādāti Bērnu klīniskajā universitātes slimnīcā Rīgā, 9% - Daugavpils reģionālajā slimnīcā.

27% izsaukumu iemesls bijis ievainojumi, saindēšanās un cita ārēja iedarbe, 22% – elpošanas sistēmas slimības, 19% – gremošanas sistēmas slimības⁸.

NMPD realizēto izsaukumu skaits bērniem 7-15 gadu vecumā, īpatsvars procentos pēc diagnozes, 2022. gads

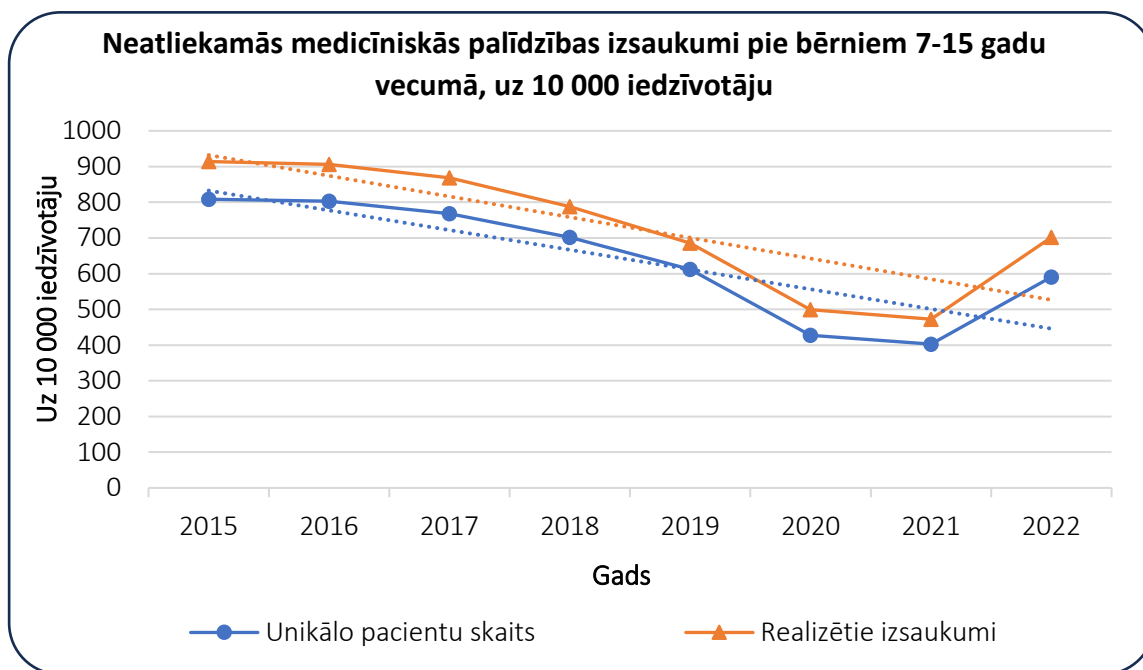
⁸ NMPD uzstādītā diagnoze, kura var mainīties, kad bērnu apskata speciālists.

Dinamika no 2015. līdz 2022. gadam:

Lai gan 2022. gadā vērojams realizēto izsaukumu skaita pieaugums, kopumā norādītajā periodā tas ir samazinājies par 23% (ar būtisku samazinājumu Covid-19 pandēmijas sākumā).

Par 38% samazinājies realizēto izsaukumu skaits elpošanas sistēmas slimību dēļ.

Par 16% pieaudzis realizēto izsaukumu skaits infekcijas un parazitāro slimību dēļ.

4. Invalīdītāte

Datu avots:

VDEĀVK, Labklājības informācijas sistēma LabIS

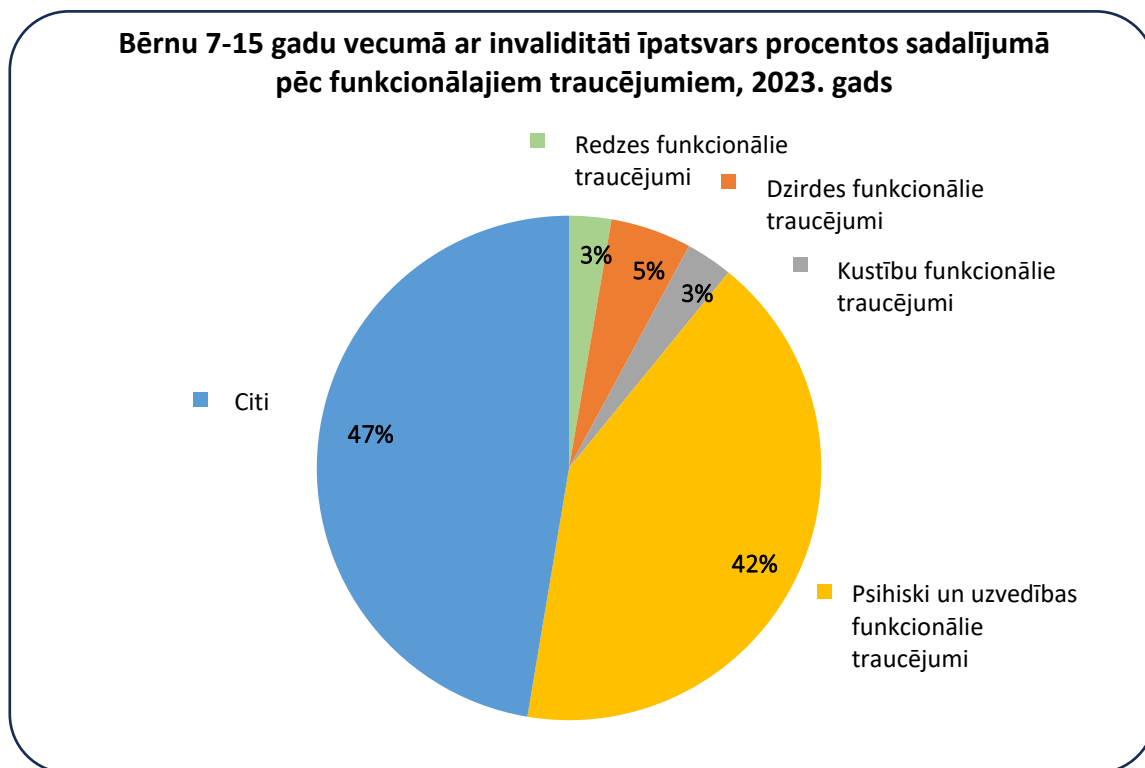
7-15 g.v.

2023. gads:

5506 bērni ar invalīdītāti.

61% bērnu ar invalīdītāti ir zēni.

42% bērnu invalīdītāte piešķirta psihisku un uzvedības funkcionālo traucējumu dēļ.

Dinamika no 2018. līdz 2023. gadam:

Pieaudzis bērnu invalīdu skaits šajā vecumgrupā – no 4932 līdz 5506 personām.

Par 4,9% pieaudzis arī bērnu invalīdu relatīvais skaits – no 2788 līdz 2925 gadījumiem uz 100 000 iedzīvotāju.

5. Bērnu veselība un veselības paradumiem

Veselības pašvērtējums

Datu avots:

SPKC, Latvijas skolēnu veselības paradumu pētījums (2018., 2022. gads)

11, 13, 15
g. v.

2022. gads:

Savu veselību kā labu vai teicamu novērtējuši 71% aptaujāto bērnu, zēni biežāk nekā meitenes (80% un 62%).

25% aptaujāto bērnu ziņo par galvassāpēm, 22% – par muguras sāpēm, 16% – par vēdersāpēm (vismaz reizi nedēļā pēdējo sešu mēnešu laikā), meitenes biežāk nekā zēni. 34% aptaujāto bērnu ir bijušas grūtības iemigt vismaz reizi nedēļā pēdējo sešu mēnešu laikā.

68% aptaujāto bērnu darba dienās guļ mazāk par nepieciešamo stundu skaitu.

11% aptaujāto piecpadsmitgadīgo pusaudžu ir bijušas seksuālās attiecības, zēniem biežāk nekā meitenēm (13% un 10%).

Trešā daļa (30%) atzīmē, ka vismaz reizi nedēļā jūtas nomākti, meitenes biežāk nekā zēni (42% un 18%).

Lielāko daļu laika vai visu laiku vientuļi jūtās katrs piektais (21%) aptaujātais bērns, meitenes biežāk nekā zēni (28% un 15%). Vientulības sajūta pieaug, palielinoties vecumam, meitenēm straujāks nekā zēniem, piecpadsmit gadu vecuma grupā sasniedzot pat 36%.

19% aptaujāto bērnu ir cietuši no ņirgāšanās skolā, 15% ir ņirgājušies par skolasbiedriem. 9% aptaujāto bērnu regulāri cieš no kibernetiņirgāšanās, 9% ņirgājušies par citiem digitālajā vidē. Pieaugot vecumam, pieaug to bērnu īpatsvars, kuri ņirgājušies par citiem bērniem.

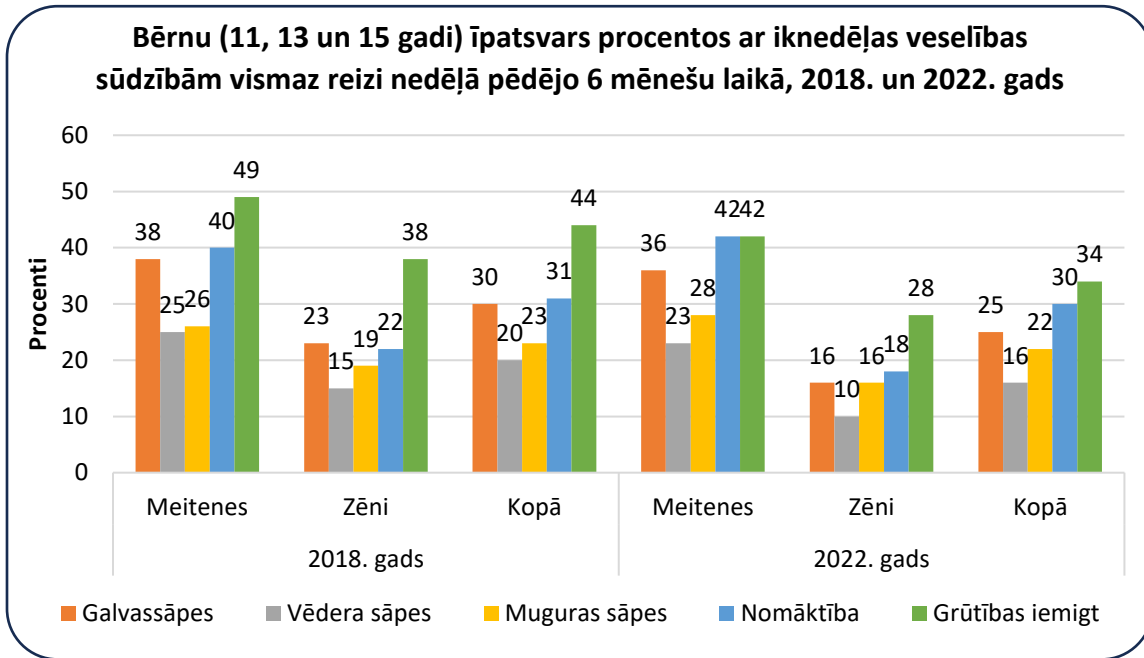
Dinamika 2018. un 2022. gads:

No 75% līdz 71% samazinājies bērnu īpatsvars, kuri savu veselību vērtē kā labu vai teicamu, lielāks samazinājums aptaujāto meiteņu vidū – no 69% līdz 62%.

Samazinājies bērnu īpatsvars, kuri ziņojuši par dažādām veselības sūdzībām (galvassāpes, vēdera sāpes, muguras sāpes) vismaz reizi nedēļā pēdējo sešu mēnešu laikā.

Samazinājies bērnu īpatsvars, kuri ziņojuši par grūtībām iemigt vismaz reizi nedēļā pēdējo sešu mēnešu laikā.

Pieaudzis meiteņu, bet samazinājies zēnu īpatsvars, kuri jutušies nomākti vismaz reizi nedēļā pēdējo sešu mēnešu laikā.

Mutes veselība

Datu avots:

SPKC, Mutes veselības pētījums skolēniem Latvijā (2016., 2023. gads)

SPKC, "Pārskats par zobārstu darbu"

12, 15
g. v.

Dinamika 2016. un 2023. gads:

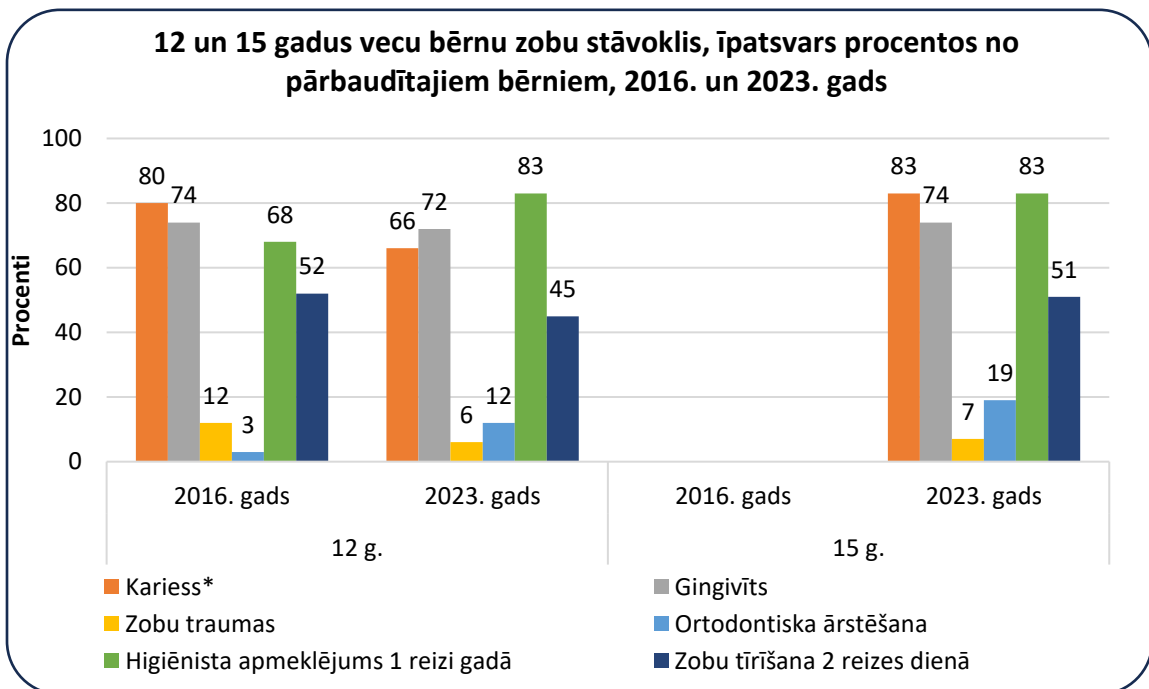
Samazinājies 12 gadus vecu bērnu īpatsvars ar karioziem⁹ zobiem – no 80% 2016. gadā līdz 66% 2023. gadā.

Samazinājusies zobu traumu izplatība 12 gadu vecu bērnu vidū - no 12% 2016. gadā līdz 6% 2023. gadā.

Pieaugusi ortodontiskās ārstēšanas izplatība 12 gadus vecu bērnu vidū - no 3% 2016. gadā līdz 12% 2023. gadā; 2023. gadā 15 gadus vecu bērnu vidū – 19%.

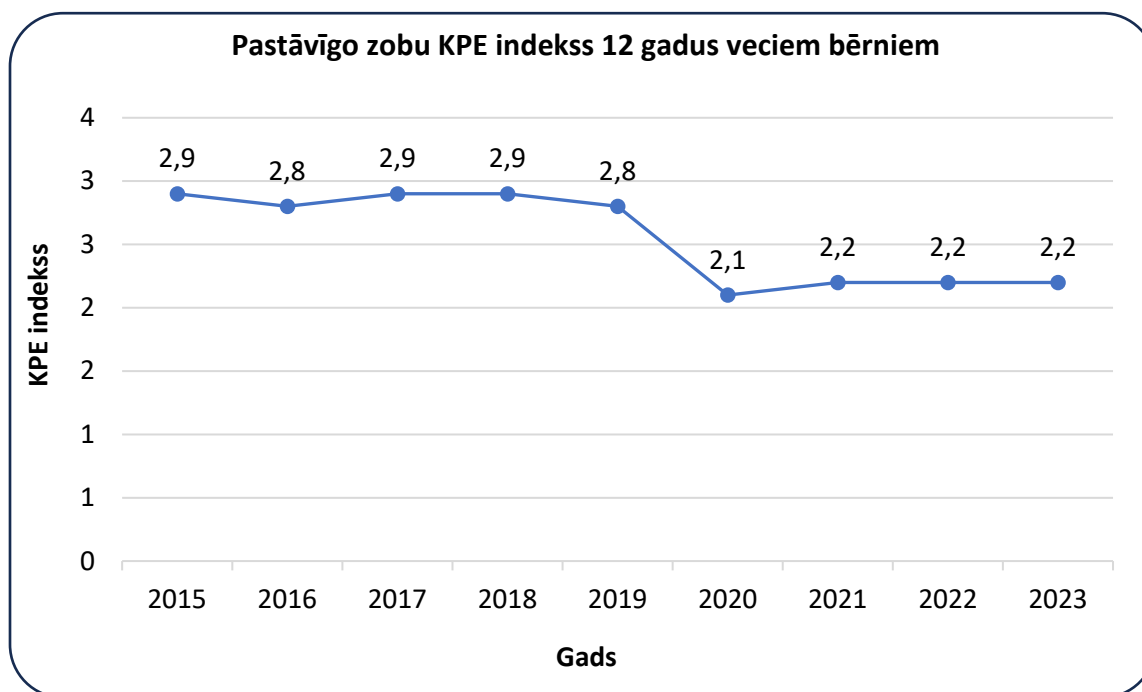
Pieaudzis bērnu īpatsvars, kuri apmeklē higiēnistu vienu reizi gadā – no 68% 2016. gadā līdz 83% 2023. gadā.

Nepastāv nozīmīgas atšķirības dzimumu starpā.

⁹ Zobu bojājumi (kavitāte) atbilst ICDAS kodam 3 jeb B, un pētījumā novērtēti ar K₃ indeksu. Šajā stadijā kariozi bojājumi novērojami emaljas līmenī, redzamas dentīna izmaiņas vai slēpta kavitāte dentīnā

Kariozo, plombēto un izrauto pastāvīgo zobu skaits (KPE indekss¹⁰) uz vienu 12 gadus vecu pacientu samazinājies – no 2,9 2015. gadā līdz 2,2 2023. gadā.

¹⁰ Rādītājs tiek aprēķināts, summējot kariozos, plombētos un izrautos zobus un izdalot ar attiecīgā vecuma pacientu skaitu

Uztura paradumi

Datu avots:

SPKC, Latvijas skolēnu veselības paradumu pētījums (2018., 2022. gads)

2022. gads

11, 13, 15
g. v.

Tikai katrs piektais aptaujātais bērns vismaz reizi dienā ēd augļus.

26% aptaujāto bērnu vismaz reizi dienā ēd dārzeņus.

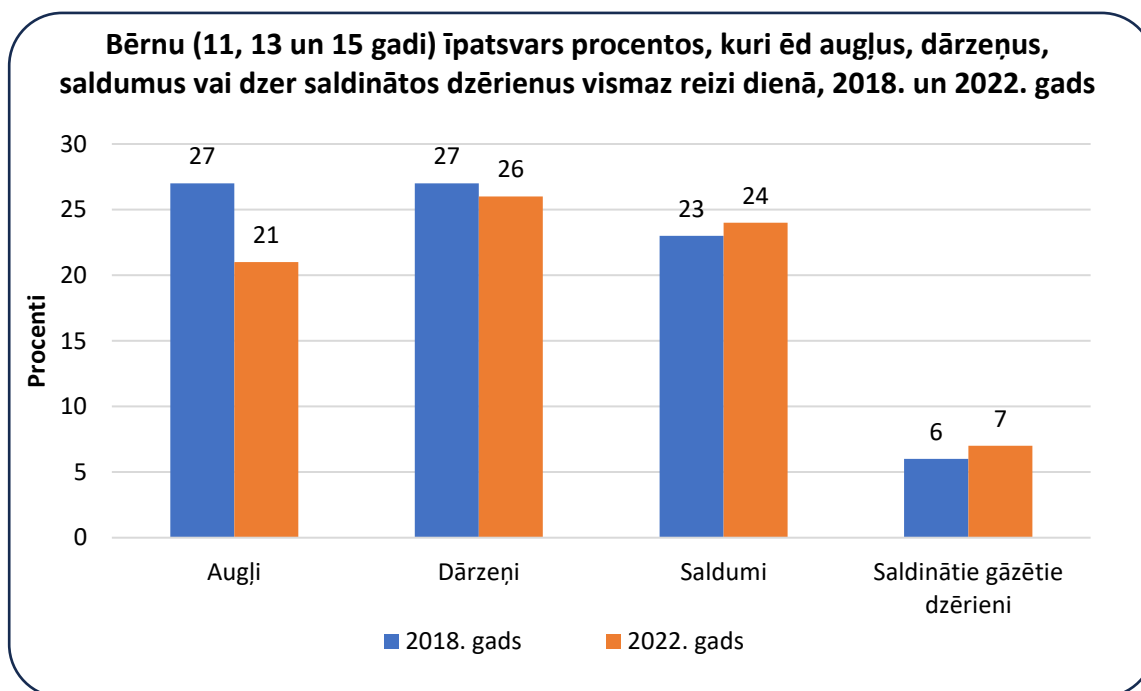
Saldumus katru dienu ēd katrs ceturtais aptaujātais bērns.

Saldinātos dzērienus katru dienu dzer 7% aptaujāto bērnu.

Dinamika 2018. un 2022. gads:

Samazinājies augļu un dārzeņu patēriņš ikdienas uzturā bērnu vidū.

Pieaudzis saldumu un saldināto dzērienu ikdienas patēriņš bērnu vidū.

Aptaukošanās un liekais svars

Datu avots:

SPKC, PVO Bērnu antropometrisko parametru un skolu vides pētījums Latvijā (2015., 2018., 2022. gads)

SPKC, Latvijas skolēnu veselības paradumu pētījums (2018., 2022. gads)

7, 9 g.v.

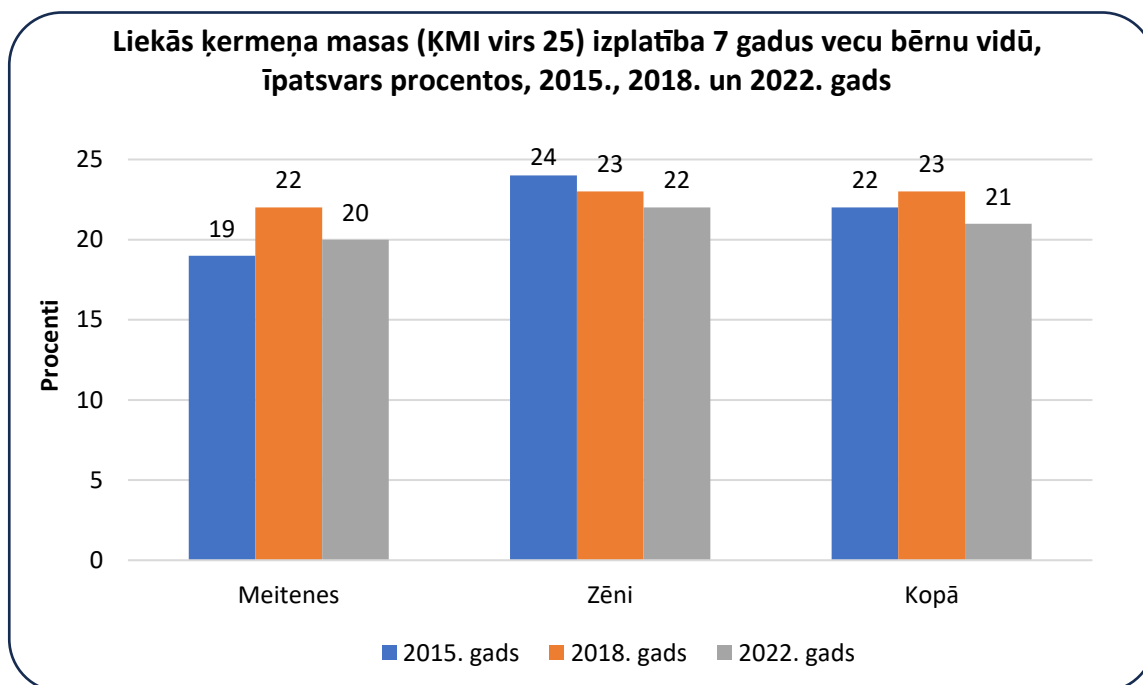
2022. gads:

21% pētījumā iekļauto septiņus gadus veco bērnu un 25% iekļauto deviņus gadus veco bērnu ir liekā ķermeņa masa (KMI virs 25), zēniem biežāk nekā meitenēm.

Dinamika no 2015. līdz 2022. gadam:

Samazinājies gan septiņus gadus vecu bērnu, gan deviņus gadus vecu bērnu īpatsvars ar normālu ķermeņa masu – septiņgadīgajiem no 67% līdz 65%, deviņgadīgajiem no 60% uz 58%.

Samazinājies septiņus gadus vecu zēnu īpatsvars ar lieko ķermeņa masu – no 24% līdz 22%, citās dzimumu un vecumu grupās izmaiņas ir nelielas.

11, 13, 15
g. v.

2022. gads

23% aptaujā iekļauto bērnu ir liekā ķermeņa masa (ĶMI virs 25).

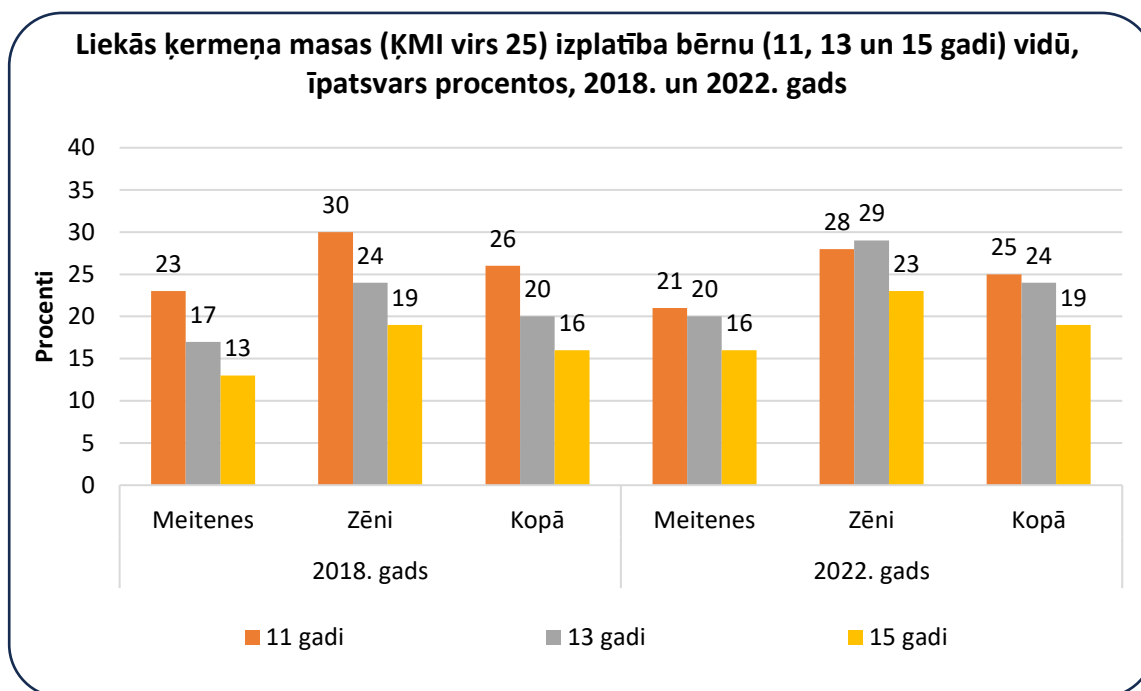
Zēniem biežāk nekā meitenēm ir liekā ķermeņa masa.

Pieaugot vecumam, samazinās bērnu ar lieko ķermeņa masu īpatsvars.

Dinamika 2018. un 2022. gads:

Pieaudzis bērnu ar lieko ķermeņa masu īpatsvars aptaujā iekļauto bērnu vidū.

Pieaudzis 13 un 15 gadus vecu bērnu ar lieko ķermeņa masu īpatsvars.

Fiziskās aktivitātes

Datu avots:

SPKC, Latvijas skolēnu veselības paradumu pētījums (2018., 2022. gads)

2022. gads

11, 13, 15
g. v.

Vidējais dienu skaits nedēļā, kurās bērni bijuši fiziski aktīvi¹¹ vismaz 60 minūtes, ir četras dienas.

Zēni biežāk ir fiziski aktīvi nekā meitenes visās aptaujātajās vecuma grupās.

Pietiekami fiziski aktīvi (katru dienu vismaz 60 minūtes dienā) bijuši 18% aptaujāto bērnu, zēni biežāk nekā meitenes (22% un 15%).

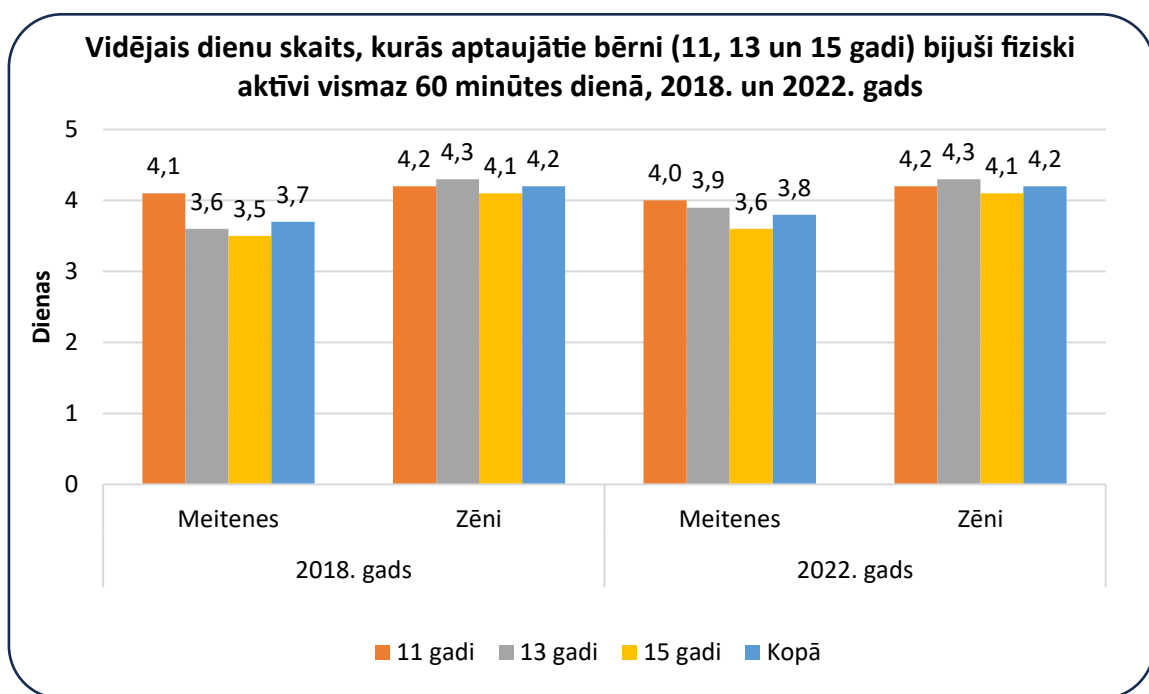
Galvenie motivējošie faktori fiziskajai aktivitātei ir uzlabot veselību (62%) un būt labā formā (57%).

Dinamika 2018. un 2022. gads:

Fizisko aktivitāšu biežums zēnu vidū dinamikā nav mainījies.

Nedaudz pieaudzis fizisko aktivitāšu biežums 13 un 15 gadus vecu meiteņu vidū.

Par 1 procentpunktu samazinājies bērnu īpatsvars, kuri pēdējās nedēļas laikā bijuši fiziski aktīvi vismaz 60 minūtes.

¹¹ Aptaujas anketā fiziskā aktivitāte tika skaidrota kā katra darbība, kura paātrina sirdsdarbību un elpošanu. Tā var būt gan sporta nodarbības, gan spēles ar draugiem, gan iešana kājām. Tika doti daži fiziskās aktivitātes piemēri - skriešana, ātra iešana, skrituļošana, riteņbraukšana, dejošana, peldēšana, futbola un basketbola, volejbola un hokeja spēlēšana, slēpošana, slidošana u.tml.

Traumas

Datu avots:

SPKC, Latvijas skolēnu veselības paradumu pētījums (2018., 2022. gads)

CSDD, Statistika par Latvijā notikušajiem ceļu satiksmes negadījumiem

11, 13, 15
g. v.

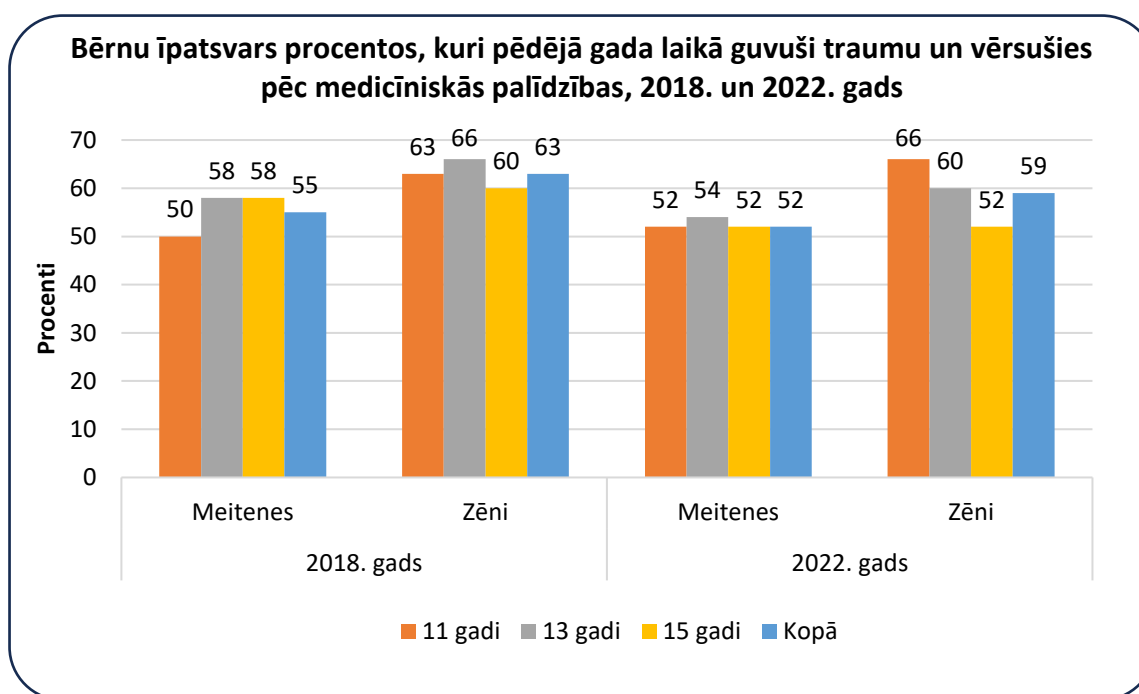
2022. gads

56% aptaujāto bērnu pēdējā gada laikā guvuši traumu un tās dēļ vērsušies pēc medicīniskās palīdzības.

Zēni biežāk nekā meitenes gūst traumas (59%; 52%).

Dinamika 2018. un 2022. gads:

Nedaudz mazinājies bērnu īpatsvars, kuri pēdējā gada laikā guvuši traumu un tās dēļ vērsušies pēc medicīniskās palīdzības.

7-15 g.v.

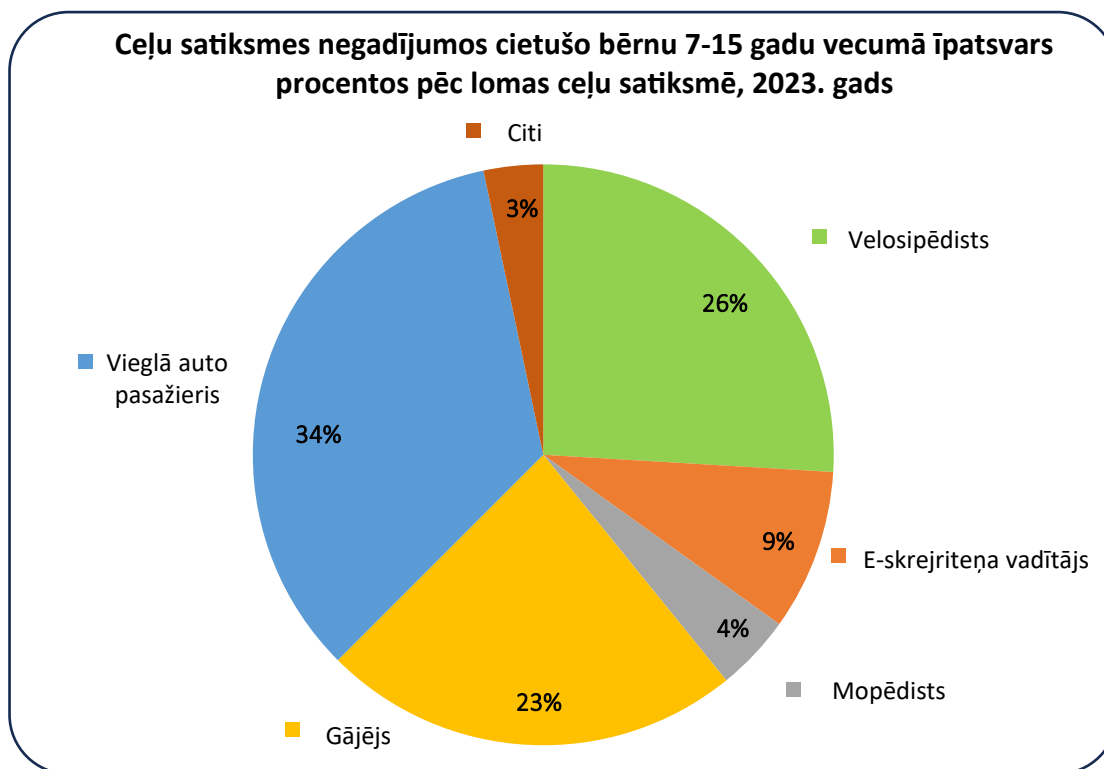
2023. gads:

Ceļu satiksmes negadījumos cietuši 424 bērni, no tiem ievainoti 402, smagi ievainoti – 22.

1% ceļu satiksmes negadījumos cietušo bērnu, kuriem pārbaudīta alkohola klātbūtne organismā, bija alkohola reibumā.

28% gadījumu ceļu satiksmes negadījumā iesaistīta vieglā automašīna, 26% - velosipēds, 11% elektroskrejriteņis.

34% gadījumu bērns ir bijis vieglās automašīnas pasažieris, 26% gadījumu – velosipēda vadītājs, 23% gadījumu – gājējs.

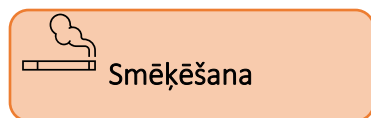
Dinamika no 2017. līdz 2023. gadam:

2023. gadā ir reģistrēts augstākais ceļu satiksmes negadījumos cietušo bērnu skaits kopš 2017. gada; salīdzinot ar 2022. gadu, ceļu satiksmes negadījumos cietušo bērnu skaits pieaudzis par 30%.

Kopš 2020. gada četras reizes pieaudzis ar elektroskrejriteņi saistītajos ceļu satiksmes negadījumos cietušo bērnu skaits.

Visvairāk negadījumu notikuši maijā un septembrī – mācību gada sākumā un beigās.

Atkarību izraisošo vielu lietošanas paradumi

Datu avots:

SPKC, Latvijas skolēnu veselības paradumu pētījums (2018., 2022. gads)

11, 13, 15
g. v.

2022. gads

Vismaz reizi nedēļā smēķē¹² 8% aptaujāto bērnu, 15-gadīgo vidū – 15% zēnu un 18% meiteņu.

Vismaz vienu dienu¹³ pēdējā mēneša laikā e-cigaretes ir lietojuši 25% 15-gadīgo zēnu un 30% 15-gadīgo meiteņu.

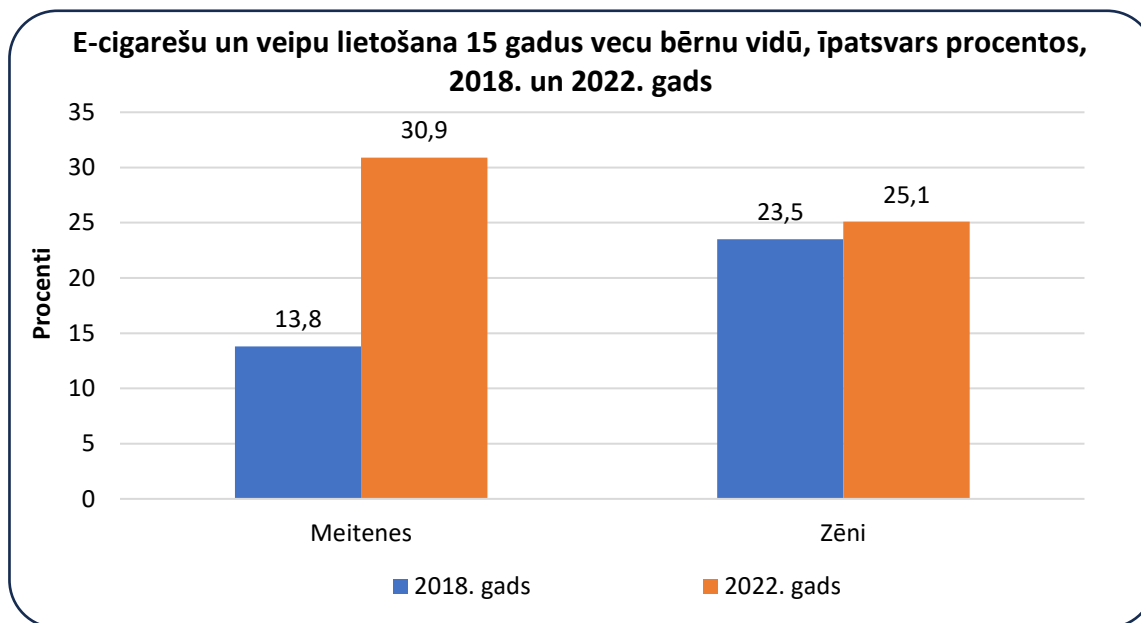
Vismaz vienu dienu savā dzīves laikā karsējamo tabaku¹⁴ lietojuši 14% 15-gadīgo pusaudžu.

Pēdējo 30 dienu laikā karsējamo tabaku ir lietojuši 6% 15-gadīgo pusaudžu.

Dinamika 2018. un 2022. gads:

Pieaudzis vismaz reizi nedēļā smēķējošo¹⁵ 15 gadus veco bērnu īpatsvars – no 13% līdz 16%.

Uz pusi pieaudzis e-cigarešu un veipu lietošanas īpatsvars 15 gadus vecu meiteņu vidū.

¹² Cigaretes, cigāri, pīpes, ūdenspīpes vai taml. tabakas produkti

¹³ Iekļauts 1-2 dienas līdz 30 un vairāk dienas

¹⁴ IQOS, Glo, TEEPS

¹⁵ Cigaretes, cigāri, pīpes, ūdenspīpes vai taml. tabakas produkti

Alkohola lietošana

Datu avoti:

ESPAD. Atkarību izraisīto vielu lietošanas paradumi un tendences skolēnu vidū (2019. gads)

SPKC, Latvijas skolēnu veselības paradumu pētījums (2018., 2022. gads)

Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistrs par narkoloģiskajiem pacientiem

2019. gads

15-16
g. v.

89% aptaujāto bērnu kaut reizi dzīvē ir pamēģinājuši kādu alkoholisko dzērienu, meitenes biežāk nekā zēni.

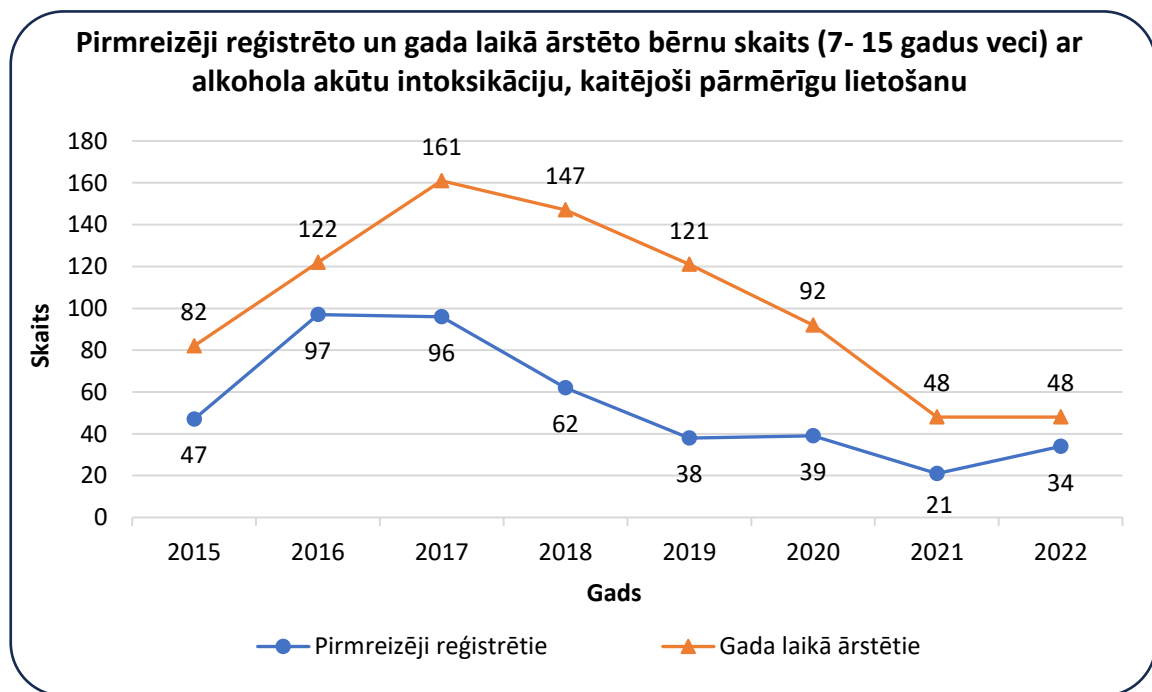
25% aptaujāto bērnu pēdējā alkohola lietošanas reize bijusi pēdējās nedēļas laikā.

36% aptaujāto bērnu pēdējo 30 dienu laikā bijusi riskanta alkohola lietošana vienā iedzeršanas reizē¹⁶.

2022. gads

7-15
g. v.

Pirmreizēji reģistrēti 34 bērni ar alkohola akūtu intoksikāciju un kaitējoši pārmērīgu lietošanu¹⁷, bet gada laikā ārstēti – 48.

¹⁶ Piecas vai vairāk alkohola devas vienā iedzeršanas reizē. Šajā pētījumā riskanta alkohola lietošana tiek mērīta divējādi – 1) vienā alkohola lietošanas reizē tiek izdzerti vairāk nekā 60 grami absolūtā alkohola un 2) tik liela alkohola daudzuma izdzeršana, ka ejot streipuļo, nevar skaidri parunāt, vemj vai nevar atcerēties, kas notika

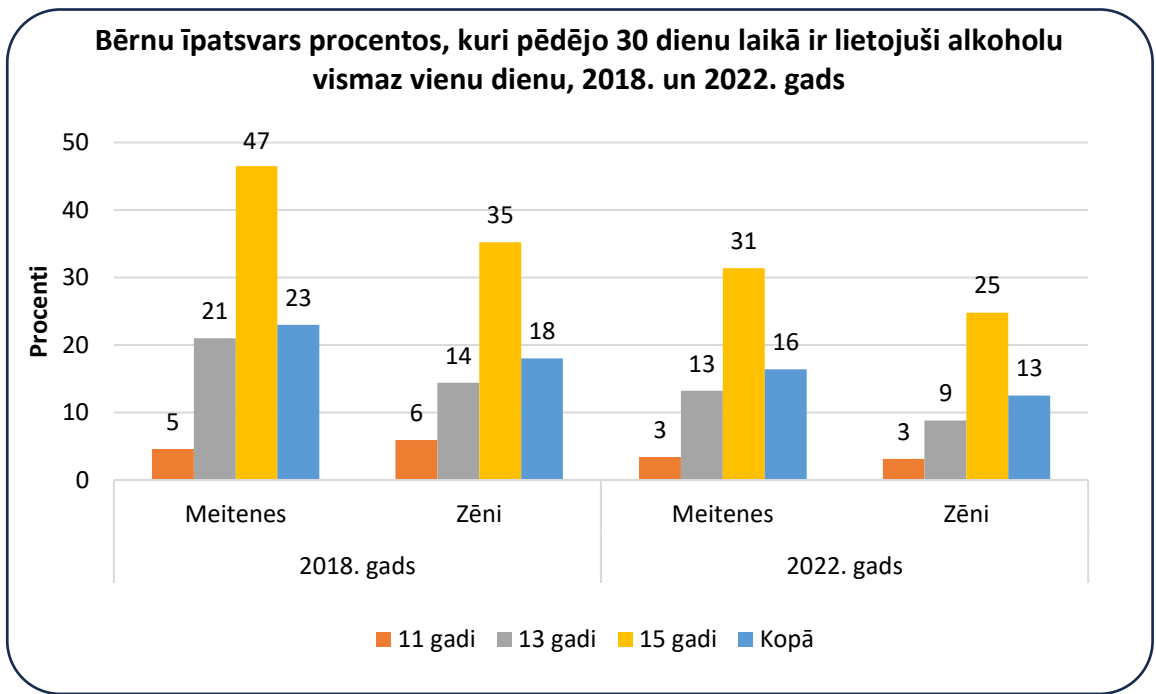
¹⁷ SSK-10 kods: F10.0, F10.1

11, 13, 15
g. v.

Dinamika 2018. un 2022. gads:

Par 6 procentpunktiem samazinājies bērnu īpatsvars, kuri pēdējo 30 dienu laikā ir vismaz vienu dienu lietojuši alkoholu.

Meitenes biežāk nekā zēni pēdējo 30 dienu laikā ir vismaz vienu dienu lietojušas alkoholu.

Narkotisko vielu lietošana

Datu avoti:

ESPAD. Atkarību izraisošo vielu lietošanas paradumi un tendences skolēnu vidū (2015., 2019. gads)

Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistrs par narkoloģiskajiem pacientiem

2019. gads

15-16
g. v.

27% aptaujāto bērnu kaut reizi dzīvē ir pamēģinājuši kādu no narkotikām, zēni biežāk nekā meitenes (30% un 23%).

18% bērnu, kuri ir pamēģinājuši lietot narkotikas, tās ir lietojuši trīs un vairāk reizes. Vispopulārākā narkotika bērnu vidū ir marihuāna.

10% bērnu lietojuši marihuānu pēdējo 30 dienu laikā, zēni biežāk nekā meitenes.

Dinamika 2015. un 2019. gads:

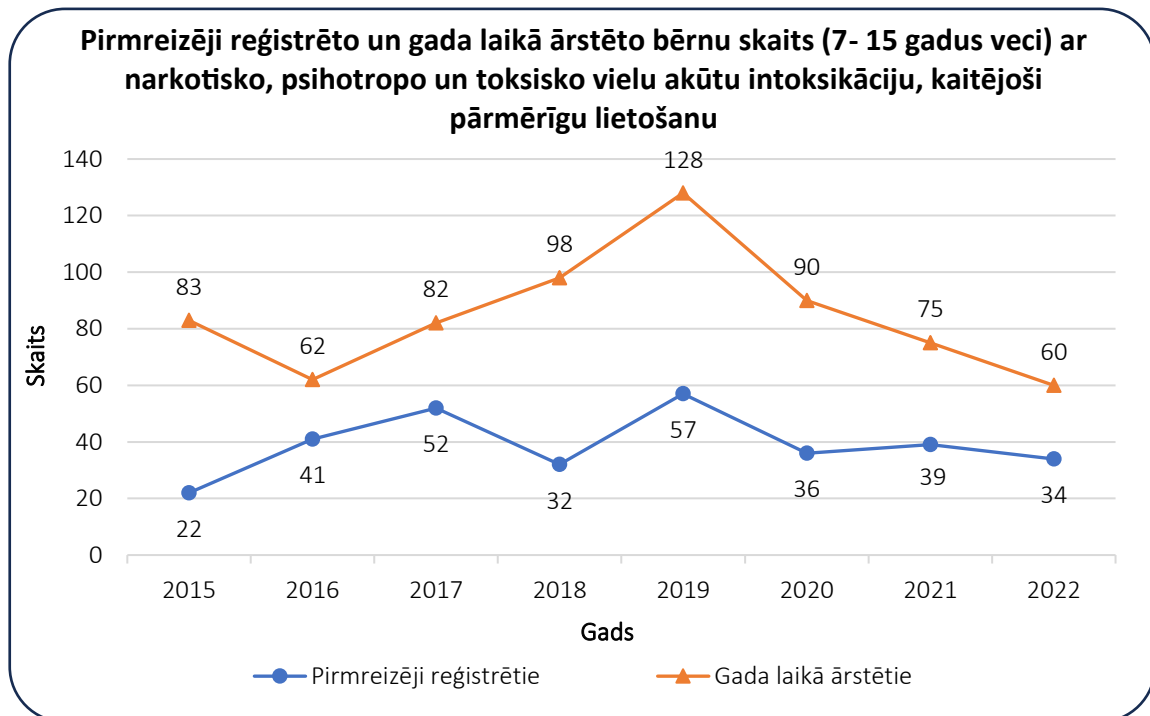
Par 8 procentpunktiem paaugstinājies to bērnu īpatsvars, kuri kaut reizi dzīvē pamēģinājuši kādu no narkotikām.

Par 9 procentpunktiem paaugstinājies to bērnu īpatsvars, kuri lietojuši marihuānu.

7-15
g. v.

2022. gads

Pirmreizēji reģistrēti 34 bērni ar narkotisko, psihotropo un toksisko vielu akūtu intoksikāciju, kaitējoši pārmērīgu lietošanu¹⁸, bet gada laikā ārstēti – 60.

¹⁸ SSK-10 kods: F11.0-F19.1

6. Mirstība un nāves cēloņi

Datu avots:

SPKC, Latvijas iedzīvotāju nāves cēloņu datu bāze

2023. gads:

7-15
g. v.

21 nāves gadījums (10 meitenes, 11 zēni).

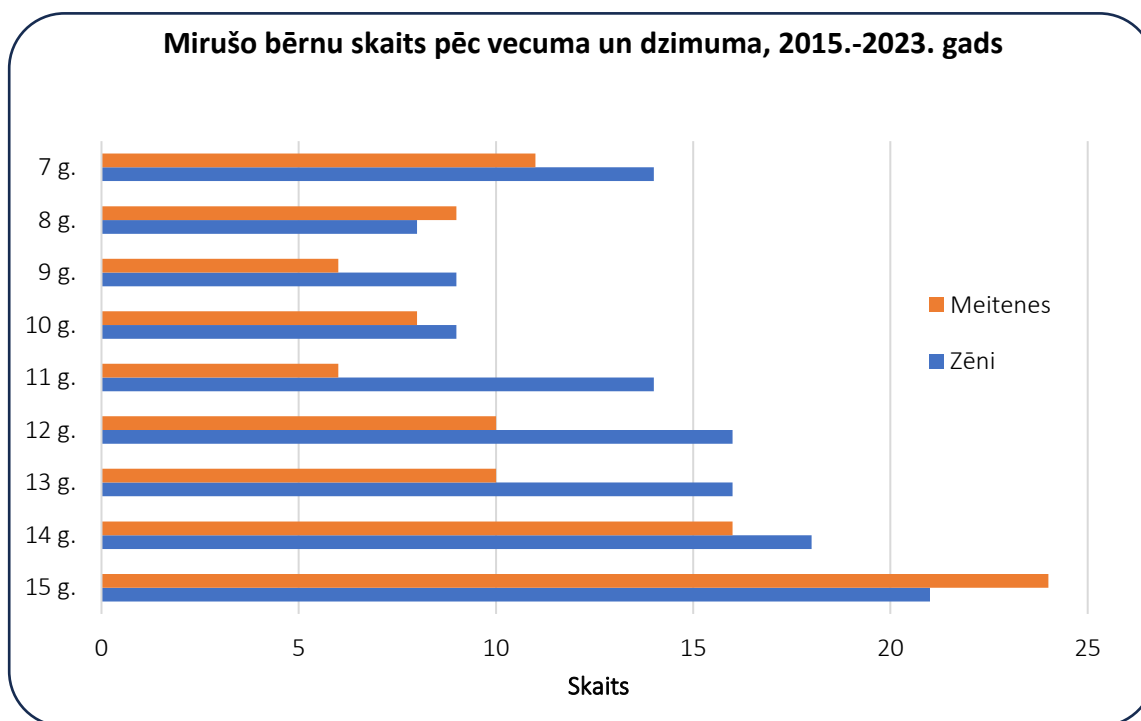
52% mirušo ir 14-15 gadus veci.

33% mirušo nāves iemesls ir ārējie cēloņi; 24% – ļaundabīgie audzēji.

2015.-2023. gads:

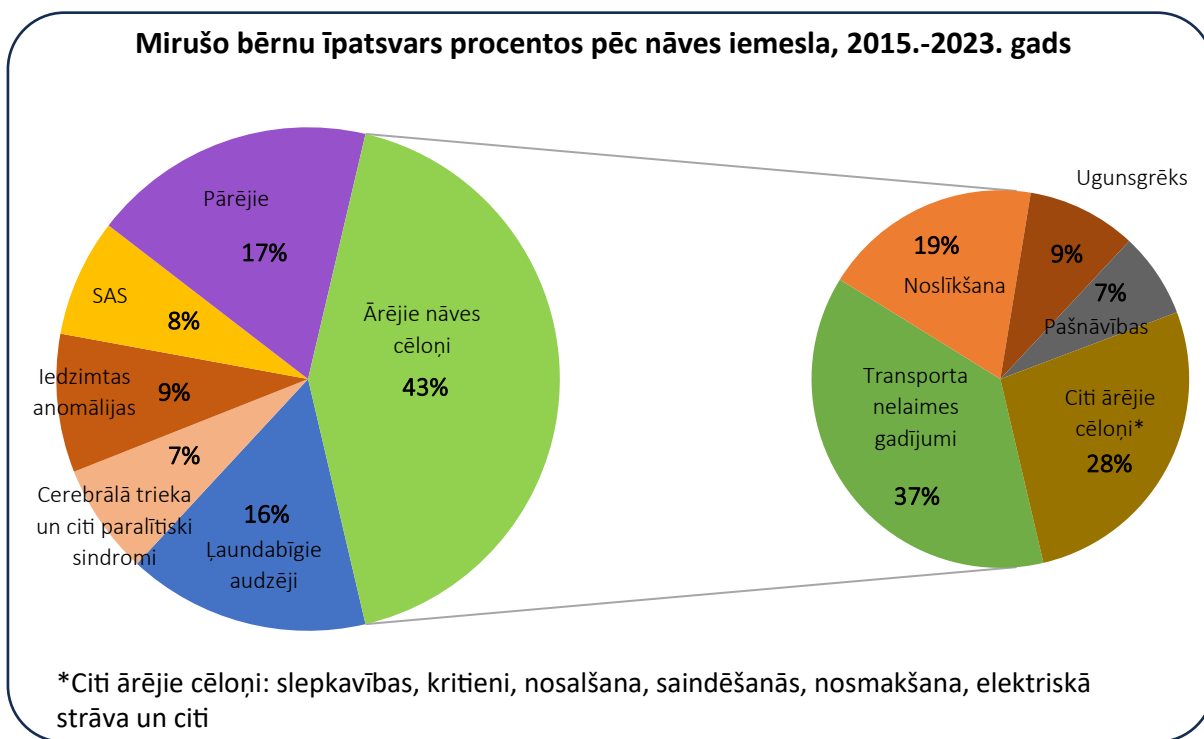
225 nāves gadījumi (110 meitenes, 125 zēni).

35% mirušo ir 14-15 gadus veci.

2015.-2023. gads:

43% mirušo bērnu nāves iemesls ir ārējie cēloņi; 16% – ļaundabīgie audzēji; 9% – iedzimtas kropļības, deformācijas un hromosomu anomālijas.

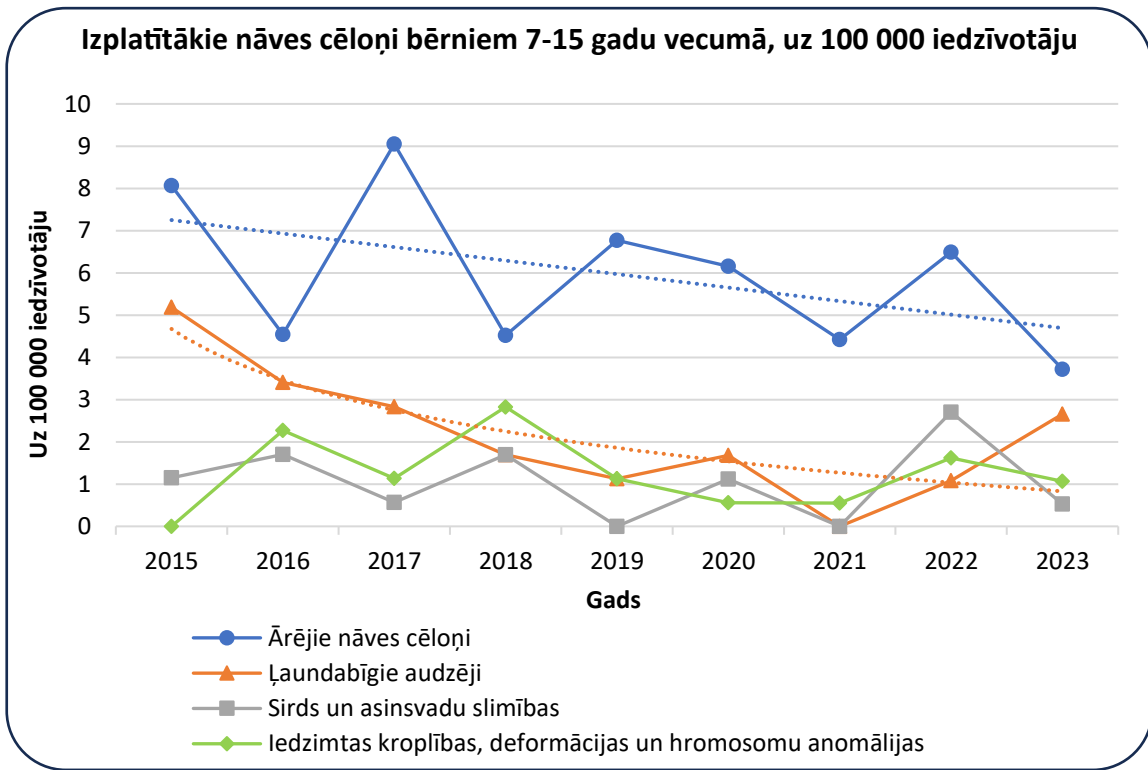

Dinamika no 2015. līdz 2023. gadam:

Mirstībai no ārējiem nāves cēloņiem kopumā vērojama samazināšanās tendence, lai gan pa gadiem rādītājam ir mainīgs raksturs (salīdzinoši nelielā gadījumu skaita dēļ).

No 2015. līdz 2021. gadam mirstībai no ļaundabīgiem audzējiem bija vērojama samazināšanās tendence, 2022. un 2023. gadā – pieaugums.

Mirstība no sirds un asinsvadu slimībām un iedzimtām kroplībām, deformācijām un hromosomu anomālijām būtiski nemainās.

Izmantotie datu avoti:

- 📖 CSP, demogrāfiskie rādītāji
- 📖 CSDD, Statistika par Latvijā notikušajiem ceļu satiksmes negadījumiem
- 📖 VDEĀVK, Labklājības informācijas sistēma LabIS
- 📖 SPKC, Veselības aprūpes monitorēšanas sistēma, dati par valsts apmaksātajiem veselības aprūpes pakalpojumiem
- 📖 SPKC, "Latvijas skolēnu veselības paradumu pētījums" (2018., 2022. gads)
- 📖 SPKC, "Mutes veselības pētījums skolēniem Latvijā" (2016., 2023. gads)
- 📖 SPKC, "Pārskats par zobārstu darbu"
- 📖 SPKC, "Pārskats par stacionāra darbību"
- 📖 SPKC, "ESPAD. Atkarību izraisošo vielu lietošanas paradumi un tendences skolēnu vidū" (2019. gads)
- 📖 SPKC, Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistrs par narkoloģiskajiem pacientiem
- 📖 SPKC, Latvijas iedzīvotāju nāves cēloņu datu bāze

Slimību profilakses un kontroles centrs

Adrese: Dunties 22, k-5, Rīga, LV-1005

Tālrunis: +371 67501590

Fakss: +371 67501590

E-pasts: pasts@spkc.gov.lv

Mājaslapa: www.spkc.gov.lv

Ziņojuma tapšanā izmantoti Slimību profilakses un kontroles centra, Nacionālā veselības dienesta, Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta, Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijas un Centrālās statistikas pārvaldes dati.

Pārpublicēšanas un citēšanas gadījumā atsauce obligāta.

© 2024, Slimību profilakses un kontroles centrs, Latvija

ISBN 978-9934-514-76-0